

รายงานผลการปฏิบัติงาน

ของ

มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์

ประจำปี 2553

แผนการดำเนินงานของมูลนิธิในปี 2553

จากการประชุมสามัญประจำปีของคณะกรรมการบริหารมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ในเดือน มีนาคม 2553 ที่ผ่านมามีมติรับรองและเห็นชอบแผนการดำเนินงานของมูลนิธิ ซึ่งในปีงบประมาณ 2553 มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ยังคงได้รับการสนับสนุนจาก Novib ประเทศ เนเธอร์แลนด์ และในกองเครือข่ายภายในประเทศ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นต้น มูลนิธิจึงสามารถขับเคลื่อนงานต่อไปได้ตั้งแผนงานต่อไปนี้

1. แผนงานวิจัยท้องถิ่นเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชีวภาพ

ซึ่งแผนงานวิจัยนี้ครอบคลุมถึงการวิจัยที่เกี่ยวกับ คน สัตว์ และทรัพยากรป่าไม้ที่มีการใช้ ภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ในการดูแลรักษาสิ่งเหล่านี้ งานวิจัยจะเป็นการยกระดับองค์ความรู้ ที่จะสามารถอธิบายเป็นเหตุเป็นผลสู่สาธารณะได้ โดยได้วางงบประมาณในแผนงานทั้งสิ้นเป็น จำนวนเงิน 325,000 บาท

2. แผนงานสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาชุมชนขนาดย่อม

สำหรับแผนงานนี้ได้มีการจัดแผนงานย่อยเป็น 4 แผนงานย่อย ได้แก่ กิจกรรมด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพโดยสมุนไพรดั้งเดิม การรณรงค์เพื่อสร้างความ ตระหนักในการดูแลสุขภาพดี การเพิ่มศักยภาพแกนนำชุมชน การสนับสนุนบ้านพักนักเรียน ชนเผ่าชายแดน โดยได้วางงบประมาณในแผนงานทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 1,685,000 บาท

3. แผนงานการสร้างเครือข่ายการทำงานและการรณรงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม

แผนงานนี้เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานและการรณรงค์เพื่อการดูแล รักษาคุ้มครองทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ โดยได้วางงบประมาณในแผนงานทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 210,000 บาท

4. แผนงานการศึกษาและสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อม

ภายใต้แผนงานนี้ประกอบด้วยแผนงานย่อยการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อมและสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อม รูปแบบการดำเนินงานแผนนี้เน้นการจัดการศึกษาโดยใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ เป็นฐานข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการได้ยกระดับองค์ความรู้และฐานข้อมูลเหล่านั้นมาจัด

การศึกษาและแปรรูปเป็นสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อมสู่สาธารณะได้อย่างเหมาะสม โดยได้วางงบประมาณ
ในแผนงานทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 460,000 บาท

5. แผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมในรื้อฟื้นศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์
ภายใต้โครงการสืบรื้อ ต่อรอย ดนตรีชาติพันธุ์ปกากะญอ โดยวางงบประมาณทั้งสิ้น
200,000 บาท

6. แผนงานการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคณะทำงาน
ภายใต้โครงการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ โดยวางงบประมาณทั้งสิ้น 600,000 บาท

7. แผนงาน กิจกรรมอื่น ๆ ที่ร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

จากแผนงานที่ได้นำเสนอ ทางมูลนิธิจึงได้ดำเนินการตามแผนงานที่ได้เสนอและสามารถสรุปผลการดำเนินงานแต่ละแผนงานดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แผนงานวิจัยท้องถิ่นเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชีวภาพ

1.1 โครงการวิจัย แนวทางในการพัฒนาพื้นที่มีเจละติ (ขุนน้ำแจ่ม) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความเป็นมาและความสำคัญ

“ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน” เป็นเพลงชาติไทยปัจจุบันประโยคต้นๆ โดยประกาศใช้เป็นทางการตั้งแต่ปี 2482 เป็นต้นมา เนื้อหาความหมายของบทเพลงได้เน้นย้ำการเป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน ซึ่งนั่นควรจะหมายถึงคนทุกพื้นที่ทุกเชื้อชาติ ทุกชาติพันธุ์ในเขตปกครองของราชอาณาจักรไทย โดยไม่เพียงแค่มุ่งบุคคลเท่านั้นแต่ควรหมายถึงการรวมกันของภูมิปัญญา องค์ความรู้และวัฒนธรรมต่างๆ ทุกภาคส่วนในพื้นที่แผ่นดินไทยรวมกันเป็นชาติไทยที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

ในอดีตชุมชนต่างๆ มีความเป็นอิสระในการใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชนในการจัดการตนเองสูง กระทั่งปี พ.ศ.2504 ได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ซึ่งยังไม่มีคำว่า “สังคม” ในตอนนั้น โดยได้รับการชี้แนะและการสนับสนุนอย่างแข็งขันของธนาคารโลกที่ต้องการสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยมสู่ประเทศที่กำลังพัฒนา เน้นที่การพัฒนาประเทศสู่อุตสาหกรรม ดังนั้นการพัฒนาของประเทศส่วนใหญ่ที่ผ่านมาล้วนแต่เป็นการเลียนแบบภูมิปัญญา และเอาอย่างความทันสมัยของตะวันตกมากกว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการผลิตในลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทยแผนพัฒนาในลักษณะเช่นนี้ ยังผลให้ชนบทตกอยู่ในสภาวะที่เสียเปรียบ การพัฒนาความสามารถในการผลิตภาคเกษตรกรรมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านขาดความต่อเนื่องหยุดชะงักลง ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ (ยศ สันตสมบัติ, 2539: 49)

ทุนนิยมโลกมีกระบวนการครอบงำเศรษฐกิจของสังคมไทย ผ่านทางกลไกของรัฐชาติ ภายใต้ วาทกรรมของคำว่า “พัฒนา” จากวาทกรรมการพัฒนานี้เองที่รัฐได้ผนวกดึงเอาชุมชนต่างๆ ในชนบทมาเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเศรษฐกิจระดับชาติ กระบวนการครอบงำเศรษฐกิจของประเทศจากระบบทุนนิยม จึงส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมชุมชนและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างคน ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีความเชื่อต่างเริ่มเปลี่ยนแปลง ทำให้ชุมชนชนบทมากมายต่างสูญเสียความเป็นชุมชน ทั้งในด้านวิถีการผลิต และ

วิถี จารีตวัฒนธรรมชุมชน ยิ่งทำให้ชุมชนอ่อนแอ ขาดศักยภาพและประสิทธิภาพในการจัดการ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ต้องพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกมากขึ้น จนในที่สุดไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เมื่อชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของประเทศอ่อนแอย่อมส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของประเทศชาติเช่นกัน จากการรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย กลัปกกลายเป็นการครอบงำและกลืนเลือดเนื้อให้กลายเป็นไทยเพียงหนึ่งเดียว (Mono Culture)

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีชุมชนต่างๆ ไม่น้อยที่พยายามต่อสู้หัดยืนในความเป็นชุมชนของตนเอง โดยการพยายามพลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมของชุมชนทั้งในด้านการผลิต การจัดการความสัมพันธ์ของคนในชุมชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ แต่ทิศทางและกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงที่มาจากข้างนอกเองมีเคียดเคี้ยวหนึ่ง ระบบทุนนิยมได้เน้นเศรษฐกิจแบบการค้าพาณิชย์ กระตุ้นให้ชาวบ้านหารายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตที่สลับซับซ้อนขึ้น เป็นการผลิตพืชพาณิชย์เชิงเดี่ยว ซ้อนทับการผลิตอาหารและสิ่งของจำเป็น ตามระบบเศรษฐกิจแบบยั้งชีพที่หลากหลาย ส่งผลให้วิถีชีวิตของชุมชนชาวป่าเกาะอะญอหดสั้น มีทางเลือกในการดำรงชีพอย่างจำกัด ถูกผูกติดกับเงินและสินค้ามากกว่า การช่วยเหลือพึ่งพากันเอง ส่งผลให้ชุมชนเองที่พยายามพึ่งตนเองไม่สามารถต่อสู้ได้เพียงลำพังโดดเดี่ยวได้ จำเป็นต้องมีการรวมพลัง รวมกลุ่ม รวมเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและกับภายนอกด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่รุกเข้ามาได้อย่างเหมาะสมเท่าทันและรัดกุม

พื้นที่มือเจ๊ะคี หรือบริเวณขุนน้ำแจ่ม เป็นชุมชนปกากะญอขนาดใหญ่ กว่า 19 หมู่บ้าน ประกอบด้วย 3 ตำบลคือ ตำบลแจ่มหลวง ตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแม่แดด เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมสูง เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าสนภูเขารวมชาติที่มีบริเวณกว้างที่สุดในประเทศไทยและมีความหลากหลายทางชีวภาพของผืนป่าสนมากที่สุดโดยเฉพาะวันออกเฉียงใต้ กอปรกับเป็นพื้นที่ของชนเผ่าปกากะญอที่มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาในการจัดการระบบนิเวศธรรมชาติแบบป่าสนภูเขอย่างหลากหลาย และคนปกากะญอในพื้นที่เองได้มีการใช้และดูแลปกป้องรักษาผืนป่าสนอันเป็นดังชีวิตของของคนในพื้นที่แห่งนี้มายาวนานหลายชั่วอายุคนแล้ว โดยระหว่างปี พ.ศ. 2530- 2540 ชาวบ้านได้ลุกขึ้นมาต่อสู้คัดค้านโครงการของรัฐในการมาตั้งโรงเลื่อยไม้เพื่อตัดและแปรรูปต้นสนพื้นที่ จนชาวบ้านได้รับชัยชนะเมื่อรัฐได้ยอมรื้อถอนโรงเลื่อยไม้ขนาดใหญ่ออกจากพื้นที่และชะลอโครงการตัดไม้สนในพื้นที่ นอกจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแล้วคนปกากะญอมือเจ๊ะคี ยังมีวิถีวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าซึ่งแสดงออกผ่านทางจารีตพิธีกรรมในการผลิต พิธีกรรมในประเพณี การแต่งกาย การแสดงทาง

ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนภาษาเขียนและภาษาพูด อันเป็นคุณค่าที่แสดงถึงส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทย

มาวันนี้คนปกากะญอมือเจ๊ะคีต้องเผชิญหน้ากับคลื่นพายุลูกใหญ่ลูกใหม่ที่กำลังก่อรูปขึ้นและพัดมาอย่างฉับพลันจนตั้งตัวแทบไม่ทัน โดยที่คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะรวดเร็วเพียงนี้ เมื่อมีโครงการผลักดันพื้นที่ทั้งสามตำบลดังกล่าวข้างต้นให้ยกระดับเป็นอำเภอภายใต้ชื่อ “อำเภอกัลยาณิวัฒนา” ซึ่งทัศนะหนึ่งเป็นสิ่งที่ดียิ่งจะทำให้พื้นที่ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น เศรษฐกิจในพื้นที่อาจดีขึ้น การติดต่อกับทางราชการมีความสะดวกขึ้นกว่าเดิมที่ต้องเดินทางไปในตัวอำเภอแม่แจ่มต้องใช้เวลากว่าหนึ่งวัน แต่ความวุ่นวายก็ส่อเค้าขึ้นมาทันทีหลังจากข่าวการจัดตั้งอำเภอแห่งใหม่ได้รับการยืนยันอย่างแน่นอนชัดเจนจากทางการ เริ่มมีนายทุนจากภายนอกเข้ามาซื้อที่ดินในพื้นที่ เริ่มมีพ่อค้าจากที่อื่นมาขอเช่าบ้านเพื่อตัดแปลงเป็นร้านค้า ตลาด ร้านอาหารชุมชน ตลอดจนเป็นแหล่งบันเทิงเริ่มเข้ามา คนในชุมชนเริ่มซื้ออาหารจากตลาดมาบริโภคมากขึ้น ระบบการผลิต การใช้แรงงาน มีการนำเครื่องจักรกลมาใช้มากขึ้น เริ่มมีโครงการพัฒนาต่างๆ จากรัฐเข้ามาเพิ่มขึ้น อาทิ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงพาณิชย์แบบเชิงเดี่ยว เป็นต้น เริ่มมีหน่วยงานองค์กรจากรัฐเข้ามาบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ ทางกฎหมายซึ่งไม่ค่อยสอดคล้องกับวิถีชุมชนมากขึ้น จนคนในชุมชนต่างวิตกกังวลว่าทรัพยากรในพื้นที่จะถูกขูดรีดเพื่อพัฒนามากเกินไปจนเสียสมดุล วิถีวัฒนธรรมชุมชนจะล่มสลาย จนความเป็นคนปกากะญอเดิมจะหมดความหมายลงในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเตรียมการเพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการต้านรับกับคลื่นพายุลูกใหม่ที่เข้ามา ไม่ให้พัดพาความเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยคน ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาองค์ความรู้ ต่างๆ ในการจัดการตนเองมิให้ปลิวว่อน ลอยไปตามกระแสลม ดังนั้นที่มิวิจยจึงได้มีแนวคิดในการรวบรวมแกนนำชุมชนที่มีความหวังใญ่สถานการณ์อย่างจริงจังจากชุมชนในพื้นที่ 7-9 ชุมชนและองค์กรภาคีเครือข่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ มาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นของการเข้ามาของอำเภอ โดยคาดว่าผลจากการจัดเวทีจะได้ทิศทาง ประเด็น ตัวบุคคล และภาคีเครือข่ายที่จะเข้ามาหนุนเสริมในการขับเคลื่อนกระบวนการรับมือกับการเข้ามาของอำเภอใหม่ ตลอดจนการได้แนวทางในการกำหนดทิศทาง การขับเคลื่อนของชุมชนมือเจ๊ะคีในอนาคตร่วมกันของคนในชุมชนที่มาจากรากของชุมชนชาวบ้านจริงๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของพื้นที่มือเจะคี (ขุนน้ำแจ่ม) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพที่จะเกิดขึ้นจากการที่พื้นที่มือเจะคี (ขุนน้ำแจ่ม) ถูกยกระดับให้เป็นอำเภอ
3. เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการที่พื้นที่ถูกยกระดับให้เป็นอำเภอ
4. เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาอำเภอถลางถลางพัฒนา ให้เป็นอำเภอที่รักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนปกากะญอโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำถามวิจัยหลัก

แนวทางในการพัฒนาพื้นที่มือเจะคี (ขุนน้ำแจ่ม) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรเป็นอย่างไร?

คำถามวิจัยรอง

1. การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเมื่อพื้นที่มือเจะคี (ขุนน้ำแจ่ม) ถูกยกระดับให้เป็นอำเภอ เป็นอย่างไร
2. แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาลผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการที่พื้นที่ถูกยกระดับให้เป็นอำเภอ ควรเป็นอย่างไร
3. ทิศทางและแนวทางการพัฒนาอำเภอถลางถลางพัฒนา ให้เป็นอำเภอที่รักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนปกากะญอโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรเป็นอย่างไร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

มิติวิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับทุนทางสังคมของพื้นที่มือเจะคี (ขุนน้ำแจ่ม) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพที่จะเกิดขึ้นจากการที่พื้นที่มือเจะคี (ขุนน้ำแจ่ม) ถูกยกระดับให้เป็นอำเภอ
3. องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการที่พื้นที่ถูกยกระดับให้เป็นอำเภอ

4. องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาอำเภอภักดีพัฒนา ให้เป็นอำเภอที่รักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนปกากะญอโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

5. ข้อเสนอแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาและจัดการปัญหาของพื้นที่

มิติพัฒนา

1. ชุมชนปกากะญอมือเจ๊ะเกี มีความพร้อม ทั้งด้านประเด็น ทิศทางและคนสำหรับการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรมในการรับมือกับการเข้ามาของอำเภอใหม่ ที่สอดคล้องกับวิถีและความต้องการของชุมชนปกากะญอมือเจ๊ะเกี

2. เกิดภาคีความร่วมมือของระหว่างชุมชนกับองค์กร หน่วยงานภาคีทั้งในระดับพื้นที่และนอกพื้นที่ ในการสร้างความเข้มแข็งของการขับเคลื่อนชุมชนปกากะญอมือเจ๊ะเกีอย่างยั่งยืน

3. ได้ข้อมูลความรู้ในกระบวนการเรียนรู้การกำหนดทิศทางขับเคลื่อนชุมชนโดยชุมชนปกากะญอมือเจ๊ะเกี รวมถึงโจทย์วิจัย พื้นที่ชุมชนวิจัย ทีมพี่เลี้ยงนักวิจัย ทีมวิจัยชาวบ้าน สำหรับงานวิจัยเต็มรูปแบบของพื้นที่ชุมชนปกากะญอมือเจ๊ะเกี

ระยะเวลาดำเนินงาน

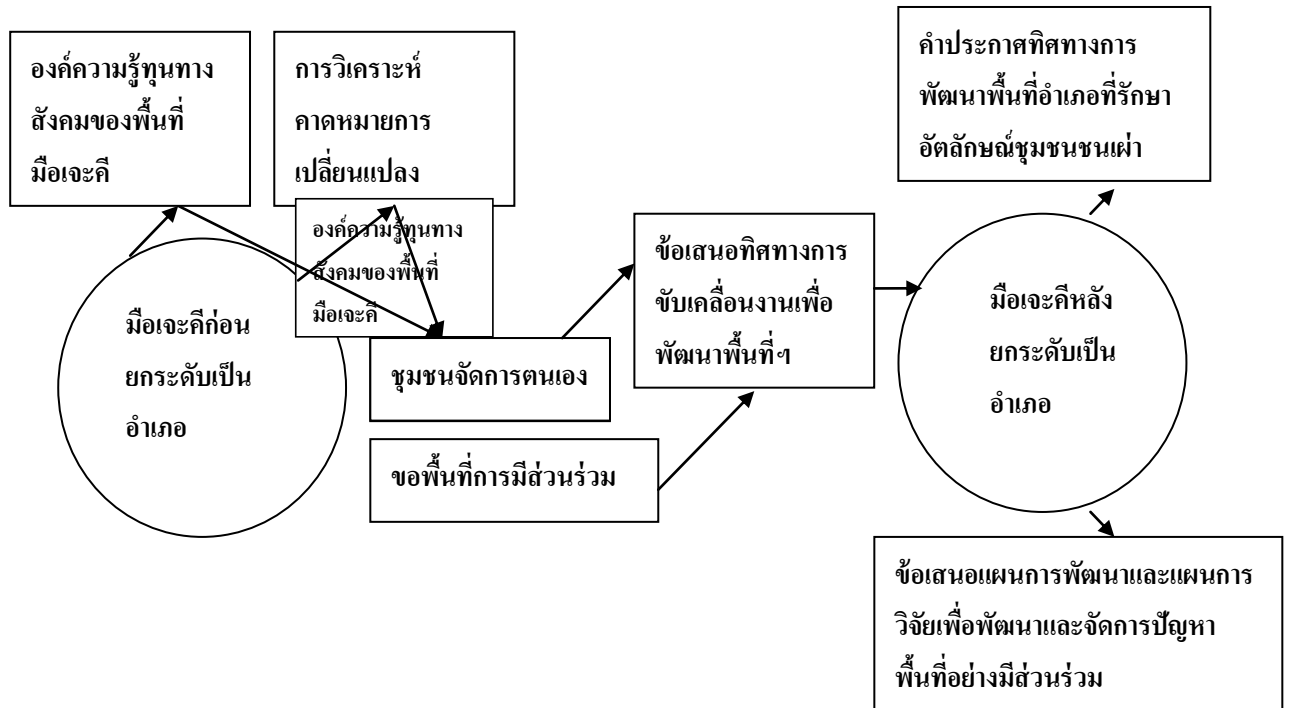
ระยะเวลาในการดำเนินการ ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ 2553 ถึงเดือน 31 สิงหาคม 2553

งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งสิ้น 147,888 บาท

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การที่ชุมชนมือเจคีได้มีการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองหลังจากที่มีการยกระดับเป็นอำเภอ เป็นเพราะทางชุมชนเองเห็นว่าการพัฒนาที่มาจากการกำหนดของบุคคลภายนอกนั้นไม่สามารถสนองตอบความต้องการและความจำเป็นของคนในพื้นที่ได้

นิยามศัพท์ในการวิจัย

มือเจคี หมายถึง พื้นที่ขุนน้ำแจ่มที่ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบลได้แก่ ตำบลแจ่มหลวง ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแม่แดด

ปกากะญอ หมายถึง ชนเผ่ากะเหรี่ยง

กัลยาณิวัฒนา หมายถึง อำเภอที่ 878 ของประเทศไทย และอำเภอที่ 25 ของจังหวัดเชียงใหม่

ผลของการวิจัย

- เกิดจิตสำนึกและความเคลื่อนไหวของบุคคลในพื้นที่มือเจะคี ในการร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ ที่มาจากกลุ่มคนทำงานที่หลากหลาย ได้แก่ กลุ่มที่ทำงานด้านศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มการเมืองการปกครอง กลุ่มหน่วยงานและองค์กรต่างๆ และกลุ่มหน่วยงานองค์กรเครือข่ายนอกพื้นที่ เพื่อมาร่วมแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ในพื้นที่ได้ถูกยกระดับเป็นอำเภอ เพื่อเป็นการประเมินตนเอง และเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่มือเจะคี

- เกิดประเด็นในการเคลื่อนไหวที่หลากหลายในพื้นที่ เช่น ประเด็นการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ ประเด็นการจัดการที่ดิน ประเด็นการจัดการท่องเที่ยว ประเด็นการศึกษา ประเด็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ และประเด็นการสร้างความเข้มแข็งแก่พื้นที่

- เกิดการสร้างสรรคงานที่เป็นการระดมข้อเสนอจากพื้นที่เพื่อเป็นนำเสนอเป็นข้อมูลในทิศทางการพัฒนาภาคประชาชนร่วมกับหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเครือข่ายภาคอื่น โดยมีการจัดกระบวนการระหว่างองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่และผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก รวมทั้งนักวิชาการจากสถาบันศึกษา และเพิ่มพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในกระบวนการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ในแนวทางการออกแบบทิศทางการพัฒนาพื้นที่ที่มาจากฐานคิด ความจำเป็น ความเหมาะสมและความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง

- ผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนามีอยู่สองประการ ประการแรก คือเมื่อประชาชนในพื้นที่ได้ระดมข้อเสนอมาได้ และเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาครัฐ กลับไม่ได้รับการสนองตอบในเชิงปฏิบัติการ เช่น ตัวแทนประชาชนได้นำเสนอรูปแบบอัตลักษณ์ในการสร้างอาคารศูนย์ราชการอำเภอโดยบรรจุอัตลักษณ์ของความเป็นชนเผ่าในส่วนของหลังคา แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีการนำข้อเสนอของพื้นที่ไปสู่การออกแบบจริง ทำให้ข้อเสนอของพื้นที่ไร้ความหมาย ประการที่สอง หลังจากที่มีการจัดตั้งสภาประชาชนแะมือเจะคีขึ้นมา ถูกมองจากหน่วยงานในภาครัฐจากพื้นที่ว่า เป็นหน่วยเคลื่อนไหวที่ต่อต้านรัฐ ต่อต้านอำเภอ และต่อต้านการพัฒนา จนมีการสร้างข้อมูลและข่าวสู่ชาวบ้านอื่น ๆ ให้เข้าใจ สภาแะมือเจะคี ในทางที่ลบ ในที่สุดภาครัฐเองก็ตั้งสภากาแพ่ หน่วยงานรัฐในพื้นที่ เพื่อมาวิเคราะห์การเคลื่อนไหวสภาแะมือเจะคี มุมมองและทัศนคติเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการรวมกลุ่มของภาคประชาสังคม จึงเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นอย่างแรง

เกิดกลไกการจัดการในพื้นที่

ในกระบวนการวิจัยได้เกิดการจัดตั้งองค์กรภาคประชาสังคมในนามของสภาแอมะมือเจคี โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นองค์กรคู่ขนานจากภาคประชาสังคมในการร่วมกำหนดและขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาในพื้นที่มือเจคี
2. เพื่อเป็นองค์กรที่สร้างพื้นที่การเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนภาคประชาสังคมของคนในพื้นที่มือเจคี
3. เพื่อสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการพัฒนา

การเรียนรู้ของทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง

สิ่งที่ทำให้ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้รับเพิ่มขึ้นจากกระบวนการวิจัยและพัฒนาศักยภาพของคนและทีม ในกระบวนการวิจัยสิ่งที่ทีมวิจัยได้พัฒนาศักยภาพคือกระบวนการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร โดยทางทีมวิจัยได้มีส่วนในการตั้งองค์กรภาคประชาชนในนาม “สภาแอมะมือเจคี” ทำให้ได้เรียนรู้กระบวนการในการเตรียมคน คัดเลือกคน การวางโครงสร้างที่นำองค์ความรู้ของคนภาคเอกชนในการวางโครงสร้างองค์กร การวางแผนยุทธศาสตร์องค์กร ตลอดจนการวางแผนปฏิบัติการที่มาจากความร่วมมือร่วมใจของชุมชน

สิ่งที่ทำให้ทีมงานและผู้ที่เกี่ยวข้องอ่อนแอลง ในการทำงานภาคประชาชนของทีม นั้น มีหน่วยงานภาครัฐและผู้นำท้องถิ่นตามโครงสร้างของรัฐบาลบางส่วนพยายามสร้างภาพว่าเป็นกลุ่มหัวรุนแรงต่อต้านการพัฒนา ทำให้คนในชุมชนและผู้นำอีกกลุ่มหนึ่งที่สนใจเข้าร่วมแต่ไม่กล้าเพราะเกรงว่าจะติดภาพลบไปด้วย ทำให้หลายครั้งที่มีการขอความร่วมมือในการจัดเวทีผู้นำเหล่านี้ไม่ได้เข้าร่วม ส่งผลให้คนกลุ่มนี้จะคอยสังเกตการเคลื่อนไหวของทีมเพื่อคอยจับผิดและปล่อยข่าววิพากษ์วิจารณ์ในทางที่ไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นจริงอยู่เรื่อยมา

ข้อเสนอต่อการปรับเปลี่ยนการทำงานวิจัยในลักษณะเดียวกัน หากคิดจะเริ่มต้นอาจมีความคิดเริ่มต้น 2 แนวทางคือ เดินหน้ากับกลุ่มคนที่เข้าใจและมีความพร้อม มีความมุ่งมั่นอย่างจริงจังและค่อยขยายผล แนวทางที่ 2 คือ ทำความเข้าใจหาแนวร่วมให้ได้จากคนทุกกลุ่มทุกฝ่ายก่อนแล้วค่อยขับเคลื่อนงาน แต่ในการทำงานของทีมวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางแรกเนื่องจากมีความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงย่อมเริ่มต้นจากคนกลุ่มเล็กๆ เสมอ แต่ต้องมุ่งมั่นด้วยความเข้าใจ มีอุดมการณ์ ทำงานด้วยความต่อเนื่อง เมื่อคนภายในกลุ่มชัดเจนแล้วค่อยๆ ขยายแนวคิดสู่กลุ่มอื่นๆ เพื่อเป็นแนวร่วม

เวที “ทบทวนอดีตเพื่อก้าวสู่นาคตการพัฒนาพื้นที่มือเจดีย์”

เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2553 ที่ผ่านมา โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

- **กลุ่มด้านศาสนาและวัฒนธรรม** ได้แก่ โครงการพระรัตนทิตอาสาบนพื้นที่สูง(วัดจันทร์) คริสตจักรกะเหรี่ยงเขตมือเจดีย์ คริสตจักรบ้านหนองเจ็ดหน่วย คริสตจักรแจ่มหลวง คริสตจักรนาเกลือหอย คริสตจักรแจ่มน้อย ผู้รู้ทางด้านวัฒนธรรมปกากะญอ

- **กลุ่มการเมืองการปกครอง** ได้แก่ นายกองดีการบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ สารวัตร กำนันตำบลแจ่มหลวง ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ที่เคยสมัครรับเลือกตั้ง ในพื้นที่

- **กลุ่มหน่วยงานองค์กรในพื้นที่** มูลนิธิรักษไทย หน่วยจัดการต้นน้ำแม่แจ่มน้อย มูลนิธิโครงการหลวง โรงเรียนสมิตรวิทยา โรงเรียนแจ่มหลวง สมาคมปกากะญอเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคม มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ หน่วยป้องกันรักษาป่า ชม.17 (วัดจันทร์)

- **กลุ่มองค์กรภาคีภายนอกที่มาหนุนเสริมจากภายนอก** ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์กรมหาชน) มูลนิธิการพัฒนาที่ยั่งยืน มูลนิธิไทยรักษ์ป่า ศูนย์ประสานงานเยาวชนคาทอลิก สำนักงานศิลปะร่วมสมัย เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

รูปภาพประกอบกิจกรรม

แต่ละกลุ่มกำลังระดมความคิด อภิปรายหาข้อสรุปร่วมกัน

เวทีคัดเลือกคณะกรรมการ “สภาแอมือเจะคี”

ต่อจากเวทีที่หนึ่ง ได้มีการเชิญแกนนำในพื้นที่ ซึ่งได้เข้าร่วมเวทีแรกและคนอื่นๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมมาร่วมกัน คัดเลือกคณะกรรมการ “สภาแอมือเจะคี” เพื่อได้แกนนำพื้นที่มือเจะคีในการร่วมกำหนดและขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนา โดยมีการเชิญผู้รู้จากภายนอกทั้งที่เป็นผู้รู้ในชนเผ่า ปกาเกอะญอ ที่มีประสบการณ์ในการจัดตั้งองค์กร เช่น เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ และผู้รู้จากภายนอกเช่นกัน ก่อนที่จะมีการคัดเลือกคณะกรรมการ ได้มีการถอดบทเรียนในการจัดตั้งองค์กรของผู้รู้ที่เชิญมา จากนั้นได้มีการทบทวนแนวคิดของคนปกาเกอะญอเกี่ยวกับการจัดการชุมชน การจัดการตนเอง

รูปภาพประกอบกิจกรรม

ผู้รู้จากภายนอกและผู้รู้ชนเผ่าปกาเกอะญอกำลังอธิบาย เรื่องการจัดตั้งองค์กร

เวที รายการ “เวทีสาธารณะ” ร่วมกับ ทีวีไทย

เมื่อคัดเลือกคณะกรรมการ สภาแอมะมือเจะคี แล้ว ได้ประสานกับสื่อเพื่อให้เกิดประเด็น และกระแสทางสังคมขึ้นมา โดยมีรายการเวทีสาธารณะ ของทีวีไทยมาถ่ายทำ

โดยมีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ได้แก่ ปลัดจังหวัดเชียงใหม่ เลขาธิการสำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมโยธาธิการ สำนักบริหารป่าไม้ ส่วนอนุรักษ์ที่ 16 ปลัดอำเภอ หน่วยป้องกันรักษาป่า ชม.ที่ 17 (วัดจันทร์) องค์กรอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ภาคเอกชน ได้แก่ อาศรมศิลป์ นักวิชาการ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตัวแทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โหนดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และ ตัวแทนชุมชน ได้แก่ ท้องที่ ท้องถิ่น ผู้รู้ชุมชน คณะกรรมการสภาแอมะมือเจะคี มาร่วมในเวทีเสวนา โดยมีคุณนาตยา แวรวีรคุปต์ จากทีวีไทยเป็นผู้ดำเนินรายการ

ในเวทีได้มีการหยิบยกประเด็น อำเภอในฝัน ระหว่างชาวบ้านกับทางราชการ โดยมีหลาย ประเด็นที่ผัดตรงกัน แต่วิธีปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของพื้นที่ จึงเป็นโอกาสที่ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องโดยตรงได้มารับฟัง แลกเปลี่ยนกับคนในพื้นที่เพื่อร่วมกันหาข้อตกลง ที่เป็นแนวทางออก ของปัญหาาร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความผืนร่วมในทิศทางทั้งทฤษฎีและปฏิบัติร่วมกันที่สอดคล้องกับ ข้อกฎหมายและจารีตวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อย่างลง

ผลกระทบหลังจากที่รายการเวทีสาธารณะทาง ทีวีไทยออกอากาศ

หลังจากที่รายการได้ออกอากาศทำให้กระแสในพื้นที่ได้มีการตื่นตัวเกี่ยวกับขบวนการ ขับเคลื่อนภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยได้มีเสียงสะท้อนจากทั้งทางชาวบ้านและหน่วยงานรัฐใน พื้นที่ โดยมีทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยมีทั้งเข้าใจและไม่เข้าใจ แต่สิ่งที่ได้คือการก่อกำเนิดของ สภาแอมะมือเจะคี ที่ประกอบด้วยผู้รู้และปัญญาชนในพื้นที่ได้เป็นที่รับรู้ของสาธารณะและของคน ในพื้นที่ตลอดจนทราบวัตถุประสงค์ของสภาแอมะมือเจะคี จนเกิดคำถามต่อถึงแนวทางในการ ขับเคลื่อนต่อของสภา จึงเป็นโจทย์ทำให้สภาต้องขับเคลื่อนต่อทั้งในเชิงการสร้าง ความเข้าใจเพื่อ สร้างแนวร่วมในพื้นที่และนอกพื้นที่ รวมทั้งการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการ ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาและการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นมา

รูปภาพประกอบกิจกรรม

ดำเนินรายการโดย คุณนาตยา แว่ววีรคุปต์ จากทีวีไทย

ปลัดจังหวัดเชียงใหม่และเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมาร่วมแสดง
ความคิดเห็นด้วย

เวที ร่างแผนยุทธศาสตร์ภาคประชาชน “สภาแอมือเจะคี” อำเภอถ้ำยาณีวัฒนา จังหวัด เชียงใหม่

จากแนวคิด แนวทาง ที่นำมาสู่การพูดคุยหารือ ก่อเกิด กลไกการทำงานในรูปแบบของ “สภาแอมือเจะคี” เพื่อยกระดับการทำงานไปสู่การขับเคลื่อน ให้อำเภอในฝัน เป็นฝันมีชีวิต บนวิถีวัฒนธรรม สืบสานประเพณีท้องถิ่น จึงได้มีการจัดทำวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ แผนการดำเนินงานที่จะทำงานไปข้างหน้าร่วมกัน ดังนี้

วิสัยทัศน์

ป่า ตามพิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณี ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ชุมชนท้องถิ่นรู้เท่าทันการพัฒนา สร้างความเข้มแข็ง สร้างมีส่วนร่วมในการพัฒนา การทำงานกับชุมชน ร่วมกำหนดวิถีชีวิตตนเอง จัดการดูแลรักษาทรัพยากร ดิน น้ำ

แนวทางการทำงาน

แนวทางหลักที่ 1 การพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

แนวทางหลักที่ 2 การสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ องค์กรภาคอื่นๆ เช่น ภาคีสนับสนุนสร้างการมีส่วนร่วม

แนวทางหลักที่ 3 การพัฒนาสื่อและการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทั้งภายใน และภายนอก กับทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการร่วมกันพัฒนา

แนวทางหลักที่ 4 การยกระดับประเด็นทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ผังเมือง วัฒนธรรม จารีตประเพณี และความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง

รูปภาพประกอบกิจกรรม

ร่วมวางแผน ปรัชญาหารือร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและสื่อมวลชน

เวทีปฏิบัติการเพื่อร่างแผนปฏิบัติการของภาคประชาชนมือเจคี

อำเภอภักดีชุมพล

หลังจากที่ได้แผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 แนวทาง คณะกรรมการสภาแะมือเจคีก็ได้มีการจัดเวทีอีกครั้งเพื่อร่วมกันร่างแผนปฏิบัติการในพื้นที่มือเจคีในส่วนของภาคประชาชน โดยเชิญนักวิชาการจากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชาติพันธุ์มาร่วมให้คำปรึกษาในเวที โดยในเวทีนี้ได้มีการเชิญแกนนำชุมชนจากตำบลแม่แดดเข้ามาเพิ่ม ทั้งชนเผ่าปกากะญอและชนเผ่าม้ง โดยมีการแบ่งกลุ่มย่อยการออกแบบร่างแผนปฏิบัติการตามแนวทางยุทธศาสตร์ 4 แนวทางที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้แล้ว เมื่อกลุ่มย่อยได้ระดมความเห็นกันได้แล้ว ได้มีการนำเสนอในกลุ่มเวทีใหญ่เพื่อช่วยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมกันอีกครั้ง

รูปภาพประกอบกิจกรรม

แบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อร่างแผนปฏิบัติการของภาคประชาชนมือเจคี

นำเสนอแผนของแต่ละกลุ่ม

เวทีทำความเข้าใจแกนนำประชาชนตามโครงสร้างของทางรัฐ

เวทีนี้เป็นเวทีเพื่อสร้างความเข้าใจกับคนภายในตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจขบวนการขับเคลื่อนภาคประชาชนร่วมกันจากแกนนำประชาชนที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามโครงสร้างของรัฐ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองดีการบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่มือเจดีย์ทั้ง 3 ตำบล

ผลจากการจัดเวทีทำให้ผู้นำที่มาได้แสดงความคิดเห็นต่อสภาแะมือเจดีย์ และได้นำเสนอข้อมูลที่ได้รับมาก่อนหน้านี้ โดยผู้ใหญ่บ้านท่านหนึ่งกล่าวว่า “ก่อนหน้านี้ผมได้ข้อมูลมาว่า สภาแะมือเจดีย์นี้ เป็น เอ็นจีโอทำงานต่อต้านรัฐ ต่อต้านการพัฒนาพื้นที่ ผมรู้สึกไม่ค่อยสบายใจ แต่เมื่อมาฟังเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในวันนี้ รู้สึกสบายใจและรู้สึกดีใจที่มีกลุ่มองค์กรอย่างนี้เกิดขึ้นในพื้นที่” นับว่าเป็นก้าวแรกของการมานั่งพูดคุยกับแกนนำในการทำความเข้าใจงานขับเคลื่อนของภาคประชาชนมือเจดีย์ โดยที่แกนนำที่มาพร้อมรับฟังต่างพร้อมที่จะมีส่วนร่วมกับการทำงานของสภาแะมือเจดีย์

นอกจากนี้ยังได้มีการเชิญกลุ่มแกนนำสตรีมาร่วมเพื่อทำความเข้าใจโดยแกนนำสตรีเองพร้อมและยินดีที่จะร่วมขบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคประชาชนอย่างเต็มที่ และได้มีการสำเนาข้อมูลของสภาแะมือเจดีย์แจกจ่ายแก่ผู้ที่มาร่วมเวทีกลับไปแจกจ่ายในชุมชนของตนเองต่อไป

รูปภาพประกอบกิจกรรม

แต่ละคนกำลังเสนอแนวทางในการสร้างความเข้าใจแกนนำประชาชน

1.2 โครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพและสัตว์ป่า

เป้าประสงค์

เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองทั้งพืชและสัตว์ โดยเฉพาะกระทิงที่เป็นสัตว์ป่าหายาก เพื่อแสวงหาหนทางในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

การวิจัยเกี่ยวกับกระทิง

การลงพื้นที่สำรวจกระทิง เริ่มต้นในเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม 2552 โดยทีมวิจัยได้พบเจอมูลของกระทิง เลือดที่ติดกับใบไม้ และขนที่ตกอยู่ตามทาง ซึ่งทางทีมวิจัยก็ได้เก็บไว้เพื่อนำกลับมาพิสูจน์ว่าเป็นกระทิงจริงหรือไม่ เพราะว่าทางทีมวิจัยไม่สามารถที่จะถ่ายภาพกระทิงได้ แคล์สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นมูลของกระทิง แล้วเมื่อเดือนวันที่ 21-22 มกราคม 2553 ทางเจ้าหน้าที่มูลนิธิได้ไปเอามูล เลือด และขนของกระทิงกลับมาให้กับคุณอาดัม (ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยสัตว์ป่า) เพื่อทำการพิสูจน์ต่อไป

เนื่องจากทางทีมวิจัยไม่สามารถถ่ายภาพได้ ทางเจ้าหน้าที่มูลนิธิก็ได้ลงพื้นที่ประสานกับหน่วยงานป่าไม้ในพื้นที่ชายแดนไทย –พม่า ติดแม่น้ำสาละวิน (บ้านแม่ดี) เพื่อขอทำการสำรวจป่าอีกครั้งและทางหน่วยงานป่าไม้เขาก็ยินดีที่จะให้ทางเราเข้าไปทำการวิจัยได้ จากนั้น เมื่อวันที่ 3 มีนาคม ถึงวันที่ 3 พฤษภาคม 2553 เจ้าหน้าที่มูลนิธิและทีมวิจัยก็ได้ลงพื้นที่อีกครั้ง แต่ระหว่างอยู่ในพื้นที่ทางเจ้าหน้าที่มูลนิธิได้ประสบกับไข้ป่า และไม่สามารถจะเดินทางไปไหนได้ แต่จะทำการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกี่ยวกับกระทิง (เช่น เคยเห็นกระทิงบ้างไหม เวลาไปเดินในป่า หรือเคยเห็นร่องรอยของกระทิงบ้างหรือไม่ เป็นต้น) ส่วนทางทีมวิจัยยืนยันว่าได้เจอกับกระทิงในหนองน้ำ แต่ด้วยความกลัวจึงไม่สามารถถ่ายรูปได้ จากนั้นทั้งเจ้าหน้าที่มูลนิธิและทีมวิจัยก็จะกลับมาวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าไม้พร้อมกับการอนุรักษ์กระทิงควบคู่กันไปด้วย ในการเสวนาครั้งนี้ได้มีการเชิญชาวบ้านที่สนใจ และได้เชิญผู้นำชุมชนในพื้นที่ ผู้นำองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานป่าไม้ เป็นต้น มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 55 คน (ชาย 48 คน หญิง 7 คน)

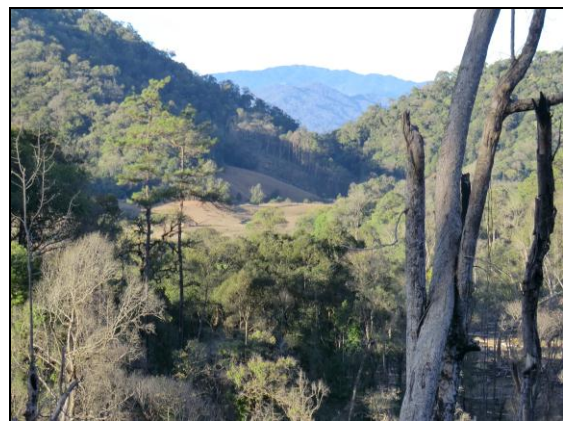
รูปภาพประกอบกิจกรรม

ทีมวิจัยลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูล

จัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์กระทิง

พื้นที่ป่าที่ลงสำรวจ

ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย

- ทีมวิจัยมีความกลัวที่จะถ่ายรูปกระทิง
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิไม่มีความพร้อมในด้านร่างกาย ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน
- ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการวิจัย
- ทีมวิจัยต้องการการฝึกอบรมในด้านการถ่ายภาพนิ่ง

2. แผนงานสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาชุมชนขนาดย่อม

วัตถุประสงค์

เพื่อสนับสนุนจุดเริ่มต้นของชุมชนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ตามภูมิปัญญาชาติพันธุ์ควบคู่ไปกับองค์ความรู้สากล

สำหรับแผนงานนี้ได้มีการจัดแผนงานย่อยเป็น 3 แผนงานย่อย ได้แก่ กิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพโดยสมุนไพรดั้งเดิม และการสนับสนุนบ้านพักนักเรียนชนเผ่าชายแดน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.1 โครงการ พันธุ์วัฒนธรรมชุมชนปกากะญอ บ้านใหม่พัฒนา หมู่ที่ 2 ตำบลแจ่มหลวง อำเภอภักดีชุมพล จ.อุดรธานี: ตอน การนมัสการเพื่อป่าเดปอญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฟื้นฟูประเพณี ผูก “เดปอญ” ของปกากะญอ ให้สืบทอดในชุมชนปกากะญอบ้านใหม่พัฒนาต่อไป
2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้ฐานองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
3. เพื่อสร้างเวทีการเรียนรู้แก่เยาวชนและสังคมภายนอก ให้รับรู้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามจารีตของคนปกากะญอ

เป้าหมาย

1. สมาชิกชุมชนบ้านใหม่พัฒนาจำนวน 156 คน
2. นักเรียนในโรงเรียนใกล้เคียงได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยยา โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง และโรงเรียนสหมิตรวิทยา จำนวน 100 คน
3. สมาชิกชุมชนมุจจะคีในละแวกใกล้เคียง จำนวน 100 คน
4. ตัวแทนองค์กรหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ จำนวน 20 คน
5. ผู้สนใจอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน นักวิชาการ ฯลฯ จำนวน 30 คน

สถานที่ดำเนินการ

ชุมชนปกากะญอบ้านใหม่พัฒนา หมู่ที่ 2 ตำบลแจ่มหลวง อำเภอภักดีชุมพล จ.อุดรธานี

กฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาป่าเตปอคู่ ของชุมชนบ้านใหม่พัฒนา ส่วนของการใช้ประโยชน์

- เมื่อมีคนเกิดในชุมชนไปลงทะเบียนที่คณะกรรมการป่าเตปอ แล้วให้มีการไปผูกกรงของเด็กในบริเวณป่าเตปอ โดยการเลือกต้นไม้ตามผู้เป็นบิดาเป็นผู้เลือก ทั้งนี้ต้องไม่ไปซ้ำของสมาชิกครอบครัวอื่น
- หากสมาชิกในชุมชนมีความจำเป็นที่ต้องการสมุนไพรในพื้นที่ป่าเตปอ สามารถทำได้โดยที่แจ้งต่อคณะกรรมการป่าเตปอ แต่ต้องมีใบเพื่อการค้าขาย
- สมาชิกในชุมชนสามารถไปเก็บหาของป่าเช่น ลูกก่อ เห็ด ได้
- สมาชิกในชุมชนสามารถไปเก็บผลไม้ต่างๆที่ชุมชนได้ทำการปลูกเสริมในพื้นที่ได้ แต่ห้ามโค่นหรือลิดต้นไม้เด็ดขาด

ส่วนของการดูแลรักษา

- ห้ามตัดไม้ในพื้นที่ป่าเตปอ ไม่ว่าในกรณีใดๆ หากมีเหตุจำเป็นต้องผ่านมติของคณะกรรมการป่าเตปอ และหากมีผู้ใดละเมิดข้อห้ามจะมีโทษปรับในการตัดต้นไม้ต้นละ 500 บาท พร้อมทั้งต้องนำขมิ้นส้มป่อยไปขอขมาเจ้าของต้นสละต้นนั้นๆ โดยจะยึดไม้ที่ถูกโค่นนั้นเป็นของกลาง
- สมาชิกในชุมชน มีหน้าที่ในการดูแลและรักษาทำความสะอาดพื้นที่ป่าเตปอ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือตามที่คณะกรรมการป่าเตปอเห็นว่าความเหมาะสม พร้อมทั้งมีการปลูกไม้เสริมทั้งที่เป็น สมุนไพร ไม้ผล ไม้ที่ให้ร่มเงาต่างๆ

ผลจากการดำเนินกิจกรรม

- สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนในด้านการดูแลรักษา รู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ
- เป็นพื้นที่เรียนรู้ให้กับเยาวชนและสังคมภายนอกให้รับรู้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามจารีตของคนปกากะญอ

รูปภาพประกอบกิจกรรม

จุดลงทะเบียน

บิดาของบุตรที่เกิดมาผูกเดปอกกับต้นไม้

ต้นไม้เดปอก

เพื่อเป็นสักขีพยานในการรักษาป่าเดปอก

เวทีเสวนา “เดปอกคู่”

2.1.2 โครงการด้านการดูแลสุขภาพโดยสมุนไพรดั้งเดิม

วัตถุประสงค์

เพื่อสนับสนุนจุดเริ่มต้นของชุมชนในการเก็บรวบรวม แปรรูป สมุนไพรที่สามารถรักษาอาการป่วยเบื้องต้นให้กับคนในชุมชน โดยชุมชนไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลเพื่อไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลในเมือง สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนที่จะคอยสนับสนุนซื้อขายสมุนไพรใช้กันอีกด้วย

ผลจากการดำเนินกิจกรรม

- สามารถผลิต แปรรูปสมุนไพรได้ถึง 53 ชนิด
- สามารถขายสมุนไพรได้จำนวนเงินทั้งหมด 22,700 บาทต่อปี
- สร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสมุนไพรที่ยังคงอยู่ให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

รูปภาพประกอบกิจกรรม

สมุนไพรที่ได้จากในป่าแล้วนำไปตากแห้งก่อนที่นำไปแปรรูป

2.1.3 โครงการสนับสนุนปัจจัยการศึกษาแก่บ้านพักนักเรียนชนเผ่าชายแดน

ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่ต่อเนื่องจากปีที่แล้ว ทางมูลนิธิฯ เรายังคงให้การสนับสนุนนักเรียนจำนวนทั้งหมด 100 คน หญิง 50 คน ชาย 50 คน โดยนักเรียนทั้งหมดมีอายุระหว่าง 12-17 ปี เราให้การหนุนเสริมในด้านอาหาร อุปกรณ์การเรียนรู้อื่นๆ เสื้อผ้านักเรียน อุปกรณ์กีฬา ของใช้ที่จำเป็น เป็นต้น และจัดอบรมให้กับนักเรียนในด้านการเกษตร เช่น การปลูกผักในครัวเรือน เพื่อที่จะสามารถบริโภคได้โดยไม่จำเป็นต้องซื้อจากภายนอก

รูปภาพประกอบกิจกรรม

เด็กนักเรียนกำลังทำแปลงผัก

จัดการแข่งขันกีฬา

เด็ก ๆ กำลังเลือกสรรของที่จำเป็น

3. แผนงานการสร้างเครือข่ายการทำงานและการรณรงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม

3.1 โครงการรณรงค์ และสร้างเครือข่าย

3.1.1 งานสืบชะตา แม่น้ำสาละวิน วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553

พิธีสืบชะตาแม่น้ำเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวปกากะญอ รวมถึงชุมชนในภาคเหนือของประเทศไทย ด้วย เดิมพิธีสืบชะตาแม่น้ำเป็นความเชื่อของชาวบ้านที่มีความเชื่อในเจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าน้ำ ว่าคอยปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติให้ชาวบ้านได้ใช้พึ่งพาประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นวิธีการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนชุมชนมีความเชื่อที่หลากหลาย วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเริ่มลบลบเลือนไป ชาวชุมชนสาละวินจึงต้องการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อที่เคยสืบทอดกันมาภายใต้ความหลากหลายของศาสนา และวิธีการดำเนินพิธี โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ สืบสานรื้อฟื้นวัฒนธรรม แสดงความเคารพ และขอขมาต่อธรรมชาติ ด้วยความตั้งใจของชาวชุมชนสาละวิน จึงเกิดงานสืบชะตาแม่น้ำสาละวินขึ้นในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553 ขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรัก ห่วงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ใช้ประโยชน์ รวมถึงเป็นการแสดงพลังให้เห็นว่าชุมชนต้องการปกป้อง และรักษาแม่น้ำสาละวินให้คงสภาพเดิม และหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในลุ่มน้ำตลอดไป

วัตถุประสงค์การจัดงาน

1. สืบสานวัฒนธรรมความเชื่อภายใต้ความหลากหลายของศาสนา
2. แสดงพลังให้เห็นถึงการปกป้อง ดูแล รักษา แม่น้ำสาละวิน ที่ชุมชนในลุ่มน้ำได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

เป้าหมาย

1. ดำเนินการสืบสานพิธีสืบชะตาแม่น้ำ โดยชาวบ้านทุกศาสนา ในชุมชนลุ่มน้ำสาละวิน
2. ให้สังคมเมืองเห็นพลังของชาวบ้านชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านสื่อต่างๆ

ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดงาน

1. ชาวบ้านชุมชนลุ่มน้ำสาละวินกว่า 500 คน จาก 3 หมู่บ้านหลัก คือ บ้านท่าตาด้าง อ.แม่สะเรียง, บ้านแม่สามแลบ และบ้านสบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอนมาจัดงานร่วมกัน
2. มีเครือข่ายชาวบ้าน และองค์กรเครือข่ายมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก เช่น เครือข่ายทรัพยากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน, เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำปาย, กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของ, โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต รวมถึงกลุ่มสื่อมวลชนจากสื่อกระแสหลักอย่างหนังสือพิมพ์มติชน และข่าว 3 มิติ ของช่อง 3 ด้วย นับรวมได้กว่า 200 คน

3. อดีตสมาชิกวุฒิสภา คุณ เตือนใจ ดีเทศน์ (กฤษฎา ณ อยุธา) และอดีตคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คุณ สุณีย์ ไชยรส ให้เกียรติมาร่วมงานในครั้งนี้ด้วย
4. ชาวบ้านทุกศาสนาดำเนินงานร่วมกันไปได้ด้วยดี

3.1.2 จัดอบรมการผลิตสารคดีวีดิทัศน์ให้ชาวบ้านสาละวิน วันที่ 19 – 23 เมษายน พ.ศ. 2553

จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการสื่อสารและการคมนาคม ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศชาติ การสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์นับว่ามีบทบาทอันสำคัญต่อการพัฒนาของสังคมมนุษย์ เพราะสามารถเชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อเป็นหนึ่งเดียวในจิตสำนึกของสังคม การผลิตสื่อในปัจจุบันมีการแข่งขันกันมากขึ้น จึงได้พัฒนารูปแบบและเพิ่มความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้บริโภคให้มีทางเลือกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาสาระและความบันเทิง การพัฒนาสื่อของหน่วยงานและองค์กร มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อให้มีความก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ สื่อจึงเป็นเครื่องมือสื่อกลางที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันใช้เป็นแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ และยังสามารถนำสื่อมาประยุกต์ใช้กับการทำงานของหน่วยงานและองค์กรต่อไป มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ได้ตระหนักและเห็นถึงประโยชน์ความสำคัญของสื่อ โดยเฉพาะการผลิตสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด จึงมีโครงการฝึกอบรมการผลิตสารคดีเพื่อการศึกษาและการพัฒนา โดยมีทีมงานระดับมืออาชีพร่วมเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมเพื่อให้ชาวบ้านความรู้ทางด้านเทคนิคการถ่ายทำสื่อวีดิทัศน์

วัตถุประสงค์การอบรม

- เพื่อให้ความรู้เทคนิคด้านการผลิตสารคดี
- เพื่อฝึกทักษะด้านการผลิตและการใช้สื่อวีดิทัศน์
- เพื่อให้มีประสบการณ์ด้านการผลิตสื่อวีดิทัศน์

เป้าหมาย

1. ชาวบ้านในพื้นที่อย่างน้อย 10 คน เข้าร่วมการฝึกอบรม
2. ผู้รับการฝึกอบรมสามารถผลิตสารคดีร่วมกันได้อย่างน้อย 1 เรื่อง

ผู้ร่วมโครงการ

1. ชาวบ้านจากชุมชนศาละวินเข้าร่วม 6 คน
2. สื่อมวลชนเสียงสันติ จ.เชียงใหม่ เป็นผู้ฝึกอบรมให้

ผลที่ได้จากการฝึกอบรม

1. ผู้รับการอบรมเข้าใจกระบวนการ และวิธีการในการผลิตสื่อสารคดีวีดิทัศน์
2. มีการแบ่งกลุ่มทดสอบขณะอบรม 2 กลุ่ม ผู้รับการอบรมสามารถผลิตสารคดีเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองออกมา 2 เรื่อง
3. ชาวบ้านในพื้นที่รับการอบรมสามารถใช้กล้องวีดิโอได้ และช่วยเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ โดยเจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องลงพื้นที่ด้วยได้
4. ผู้รับการอบรมรู้วิธีการในการจะถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนตนเองผ่านสื่อโทรทัศน์

3.1.3 ผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ออกอากาศ 2 ตอน ทางช่อง NBT เชียงใหม่

ตอนที่ 1 วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2553

ตอนที่ 2 วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ ป่า พืช สัตว์นานาสายพันธุ์ รวมถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ และอาชีพหลักของประเทศคือเกษตรกรรม จากการพัฒนาทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม ทำให้วิถีเกษตรกรรมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป และเป็นจุดเริ่มต้นของแย่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศให้ลดน้อยลง จนส่งผลกระทบต่อก่อให้เกิดมลภาวะที่เป็นพิษทั้งอากาศ แหล่งน้ำ รวมถึงทรัพยากรป่าไม้ลดจำนวนอย่างรวดเร็ว

ในปัจจุบันมีการเข้าไปแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น โดยเฉพาะทรัพยากรทางน้ำและป่าไม้ โครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก และพื้นที่ศาละวินก็เป็นพื้นที่เป้าหมายหลัก ที่หนึ่งที่กลุ่มทุนต้องการเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์

ลุ่มน้ำศาละวินที่มีระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของป่าสักผืนใหญ่ และมีชาว ปกาเกอญอ 50 หมู่บ้านอาศัยอยู่ตลอดลุ่มน้ำ กำลังจะถูกเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้วยคำว่า “โครงการพัฒนา” จึงเป็นสิ่ง ที่ทางมูลนิธิต้องเร่งสร้างความเข้าใจ ก่อนที่ทุกอย่างในพื้นที่นี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรณรงค์ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางให้สังคมตระหนักรู้ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อเป็นการผลิตรายการสื่อบันเทิงประเภทให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลที่คาดว่าจะได้รับการผลิตรายการ

1. ประชาชนชาวไทย มีสำนึกในการอนุรักษ์ห่วงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพเดิม
2. ประชาชนชาวไทยจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วางแผน และจัดการทรัพยากร
3. ประชาชนไทยจะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งแนวคิดในการอนุรักษ์ และปัญหาที่กำลังจะคุกคาม

ผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน

1. ประชาชนชาวไทยอย่างน้อย 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนได้รับชมสารคดีที่ได้ออกอากาศ
2. ได้ออกอากาศทางรายการ “บันทึกไว้ด้วยรอยยิ้ม” ของช่อง NBT เชียงใหม่
3. มีการแสดงความคิดเห็นกลับมาทางรายการจากประชาชนทั่วไป 71 คน จาก 8 จังหวัดทางภาคเหนือ

สรุปการดำเนินงานโครงการโดยรวม

การดำเนินการทุกอย่างเป็นไปตามแผน และกำหนดระยะเวลา ได้รับความร่วมมือจากเครือข่าย และชุมชนที่ร่วมงานด้วยเป็นอย่างดี

ปัญหาภายใต้โครงการนี้

- เว็บไซต์มูลนิธิได้หมดอายุไป และขาดบุคลากรที่มีความสามารถพอในการดำเนินงานนี้ ขณะนี้จึงไม่มีเว็บไซต์ของมูลนิธิฯ

ภาพกิจกรรม

งานสืบชะตา แม่น้ำสาละวิน วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2553

ภาพโดย คุณ ประสิทธิ์พร กาฬอ่อนศรี

จัดอบรมการผลิตสารคดีวีดิทัศน์ให้ชาวบ้านสาละวิน วันที่ 19 – 23 เมษายน พ.ศ. 2553

4. แผนงานการศึกษาและสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อม

4.1 โครงการการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพของครูท้องถิ่นในโรงเรียน
2. เพื่อปลูกฝังค่านิยมเรื่องการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในกระบวนการเรียนการสอนให้แก่เด็กในโรงเรียนและชุมชน

กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผลที่ได้จากการดำเนินงาน	ข้อจำกัด
1. การจัดอบรมครูผู้สอนในศูนย์ผู้ลี้ภัยแม่ลามาลหวง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน, ค่ายผู้ลี้ภัยแม่หละ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	มีการจัดอบรมครูผู้สอนเป็นจำนวน 2 ครั้งต่อปี (ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม ถึง 9 เมษายน 2553 และ 19 เมษายน ถึง 7 พฤษภาคม 2553)	- ครูจำนวน 22 คน จากพื้นที่ 20 โรงเรียน (ชาย 26 คน หญิง 16 คน) - ครู 13 คน (ชาย 1 คน หญิง 12 คน)	- ครูจำนวน 3 คนต้องลาออกเนื่องจากได้รับค่าตอบแทนน้อยไม่เพียงพอในการเลี้ยงดูครอบครัว - ครูบางคนไม่ได้กลับไปสอนหลังจากที่ฝึกอบรมเสร็จ - ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน

รูปภาพกิจกรรม

การจัดอบรมครูผู้สอนครั้งที่ 1 (22 มีนาคม - 9 เมษายน 2553)

กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผลที่ได้จากการดำเนินงาน	ข้อจำกัด
2. จัดทำหลักสูตรหนังสือเรียนการศึกษาเชิงสังคม	- จัดทำหนังสือการเรียนการสอนเป็นเล่มและแจกจ่ายไปยังโรงเรียน	- หนังสือเรียน 320 เล่ม สำหรับชั้น ป. 3 - หนังสือเรียน 320 เล่ม สำหรับชั้น ป. 4 - หนังสือเรียน 170 เล่ม สำหรับชั้น ป. 5 - หนังสือเรียน 120 เล่ม สำหรับชั้น ป. 6 - หนังสือเรียน 120 เล่ม สำหรับชั้น ม. 1	- งบประมาณในการจัดทำหนังสือเรียนมีจำกัด ทางมูลนิธิฯ ไม่สามารถที่จะสนับสนุนงบประมาณได้ในระยะยาว

รูปภาพกิจกรรม

ครูผู้สอนกำลังสอนหลักสูตรการศึกษาเชิงสังคม

หนังสือเรียนถูกลำเลียงโดยทางเรือ

นักเรียนและผู้ปกครองกำลังแบกตำราเรียนกลับไปโรงเรียนของตน

กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผลที่ได้จากการดำเนินงาน	ข้อจำกัด
3. การทบทวนและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้น ป.1 และ ป. 2	มีการจัดอบรมหลักสูตรเชิงปฏิบัติการโดยมูลนิธิฯ เป็นผู้จัด (ระหว่างวันที่ 8-19 พ.ย. 2553 และ วันที่ 29 พ.ย.-14 ธ.ค. 2553 ณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการศึกษาได้ทบทวนหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้น ป.3 – ม.1 เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก - เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ และทีมงานได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับ ป.1 และ ป.2 เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก - หลักสูตรการเรียนการสอนจะจัดทำเป็นเล่มออกมาในเดือนเมษายน 2554 โดยองค์กร ZOA เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ 	- การจัดอบรมหลักสูตรเชิงปฏิบัติการมีระยะเวลาที่จำกัดและกระชั้นชิดเกินไป ทำให้ครูผู้สอนที่อยู่ไกลไม่สามารถมาเข้าร่วมได้

การอบรมเชิงปฏิบัติการในการทบทวนหลักสูตรฯ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผลที่ได้จากการดำเนินงาน	ข้อจำกัด
4. การจัดอบรมครูฝึกสอนของภูมิปัญญาชนเผ่าพื้นเมืองและทักษะการเป็นผู้ดำเนินรายการ	- จัดอบรมระหว่างวันที่ 23-26 พ.ย. 53 ที่สำนักงาน IKAP เชียงใหม่ และแม่สอด ระหว่างวันที่ 17-21 มกราคม 54 ในหัวข้อ ภูมิปัญญาชนเผ่าพื้นเมืองและทักษะการเป็นผู้ดำเนินรายการ ถูกจัดโดยองค์กร IKAP และมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์	- มีผู้เข้าร่วมจำนวน 23 คน (ชาย 11 คน หญิง 12 คน) ที่สำนักงาน IKAP เชียงใหม่ - มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 12 คน (ชาย 8 คน หญิง 4 คน) ที่แม่สอด จังหวัดตาก	- ผู้เข้าร่วมอบรมส่วนใหญ่ยังเป็นนักศึกษาอยู่และไม่มีประสบการณ์ในการทำงานเครือข่าย

รูปภาพกิจกรรม

บรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียน

กิจกรรม	ผลลัพธ์	ผลที่ได้จากการดำเนินงาน	ข้อจำกัด
5. มีการจัดการเรียนหลักสูตรการศึกษาเชิงสังคมในโรงเรียน	- ได้สอนหลักสูตรการศึกษาเชิงสังคมในระดับประถมศึกษาจำนวน 36 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษาจำนวน 32 โรงเรียน	- นักเรียนจำนวน 14,862 คน (ชาย 7,399 คน หญิง 7,463 คน) โดยครอบคลุมวิชา (ศาสนา, เศรษฐศาสตร์, สิ่งแวดล้อม, การเมืองการปกครอง และธรรมาภิบาล)	- บริเวณโรงเรียนไม่กว้างพอที่จะทำกิจกรรม อีกทั้งยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนในการทำกิจกรรมอีกด้วย

5. แผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมในเรือพื้นศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์

5.1 โครงการ สืบชีวิต ต่อรอย ดนตรีชาติพันธุ์ปกากะญอ

(Revival Traditional Pgaz K' Nyau Music Program)

ความเป็นมา ชุมชนปกากะญอมุเจะคี เป็นพื้นที่ที่มีคนปกากะญออาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยชุมชน 19 ชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบลคือ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดดในอำเภอแม่แจ่ม แต่พื้นที่ดังกล่าวกำลังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เมื่อได้มีโครงการในการจัดตั้งอำเภอแห่งใหม่ในพื้นที่ ภายใต้ชื่ออำเภอ กัลยาณิวัฒนา ซึ่งเป็นอำเภอที่ 878 ของประเทศไทย และเป็นอำเภอที่ 25 ของจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้คนในพื้นที่เองเป็นกังวลเกี่ยวกับ พื้นที่ทางวัฒนธรรมปกากะญอจะถูกแทนที่ด้วยความทันสมัยแบบตัวอำเภอทั่วไป ที่มีการหลงไหลของวัฒนธรรมเมืองจะกลืนกินความเป็นชุมชน จะกระชากหัวใจลูกหลานปกากะญอไกลห่างจากความเป็นชนเผ่ามากยิ่งขึ้น ในที่สุดพื้นที่ที่มีชุมชนปกากะญออยู่อย่างหนาแน่นแห่งนี้อาจจะไม่เหลือริตและรอยความเป็นชุมชนปกากะญออีกต่อไป

จากการได้พูดคุยกับนักดนตรีชาติพันธุ์ท่านหนึ่ง กล่าวว่า **“หากที่ใด มีบทเพลงแต่ไม่มีซึ่งคนขับร้อง ที่ได้มีเครื่องดนตรีแต่ไม่มีซึ่งคนเล่น ที่นั้นย่อมไม่มีเสียงเพลงและเสียงดนตรี ที่นั้นจะเรียกว่าชุมชนไม่ได้”** ด้วยเหตุนี้ทางมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์และแกนนำชุมชนเกิดแนวคิดในการต่อยอดจากฐานทางวัฒนธรรม ชุมชนแก่เยาวชนเพื่อให้เป็นผู้สืบชีวิต ต่อรอยวัฒนธรรมชุมชนปกากะญอต่อ โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านปกากะญอ และศิลปะการรำรำพื้นบ้านปกากะญอเป็นเครื่องมือในการก่อการเพื่อเป็นแรงดึงดูดกลุ่มเป้าหมายคือ เยาวชนปกากะญอที่มีความสนใจในดนตรีมาร่วมดำเนินกิจกรรม เหตุผลที่มีการเลือกดนตรีเนื่องจากในอดีต ดนตรีพื้นบ้านปกากะญอและศิลปะการรำรำพื้นบ้าน ปกากะญอนั้นได้ทำหน้าที่มากมาย ตั้งแต่การให้ความบันเทิงรื่นเริง การให้การศึกษาอบรม การให้ความรู้ การกล่อมเกลางานศิลปะกรรม ฯลฯ รวมทั้งหน้าที่สำคัญยิ่งคือหน้าที่ด้านที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในสถานการณ์ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในชนเผ่า เช่น การเรียกขวัญสืบชะตา พิธีกรรมก่อนลงมือทำมาหากินในรอบปี การกินข้าวใหม่ปีใหม่ งานศพ งานแต่งงาน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ความรื่นเริงและให้ความมั่นคงทางจิตใจแก่คนในชุมชนชาติพันธุ์ปกากะญอ สื่อเหล่านี้เป็นสิ่งบ่งบอกคุณค่า ภูมิปัญญาปรัชญาการดำเนินชีวิต ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนในวัฒนธรรมปกากะญอด้วย เป็นอย่างดี นอกจากนี้บทเพลงและดนตรีนั้นเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ถูกบันทึก และเผยแพร่สู่สาธารณะโดยคนชาติพันธุ์โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ที่ต้องเป็นผู้รับช่วงสืบสานต่อ

แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่า สื่อดนตรีพื้นบ้านและศิลปะการรำรำพื้นบ้านของชนชาติพันธุ์ถูกทอดทิ้งและขาดช่วงการสืบทอดองค์ความรู้และความเข้าใจ ยิ่งเมื่อระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่น่าเอานวัตกรรมใหม่ๆ จากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา ทำให้สื่อดนตรีพื้นบ้านของชนชาติพันธุ์ซึ่งเป็นภูมิปัญญาเดิมของคนชาติพันธุ์กลายเป็นสื่อที่ตกขอบและเป็นเหมือนส่วนเกินของสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามาในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งๆ ที่สื่อ

เหล่านี้เป็นเครื่องมือของชุมชนในการบอกเล่าเรื่องราวตนเองและเป็นสื่อในการสร้างความสมัครสมานของคนในชุมชนตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนที่ผ่านมาโดยตลอด อีกทั้งเป็นภูมิปัญญาและทุนเดิมของคนชาติพันธุ์มาช้านาน

ดังนั้นมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ ในฐานะที่เป็นองค์กรชาติพันธุ์ที่ทำงานทั้งในประเด็นวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ได้เล็งเห็นความตั้งใจของชุมชนและความพยายามของกลุ่มเยาวชนปกากะญอมุเจคี ที่เรียกชื่อกลุ่ม “โซ โฟ เกอ เรอ” ซึ่งแปลว่า กลุ่ม(ต้น)กล้วย เนื่องจากในพื้นที่มุเจคีเป็นพื้นที่ที่มีต้นสนภูเขาธรรมชาติที่มีพื้นที่กว้างที่สุดในประเทศไทย ที่คนปกากะญอ ปกป้องรักษามาอย่างยาวนาน เพื่อให้คนตรีชาติพันธุ์ปกากะญอและศิลปินรายรำพื้นบ้าน ปกากะญอได้กลับมาทำหน้าที่อีกครั้ง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับคนตรีปกากะญอและศิลปินรายรำพื้นบ้านปกากะญอได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลาน เพื่อให้เยาวชนปกากะญอได้มีโอกาสรับช่วงองค์ความรู้ของชาติพันธุ์ตนเองต่อบรรพบุรุษ ทางมูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ แก่นนำผู้รู้วัฒนธรรมชุมชนปกากะญอมุเจคีและกลุ่มเยาวชนปกากะญอ โซ โฟ เกอ เรอ ได้มีความเห็นร่วมกันถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการดำเนินโครงการ สืบเรืต ต่อรอยย ดนตรีชาติพันธุ์ปกากะญอขึ้นในพื้นที่ชุมชนของตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลุกรากฐานความเป็นคนปกากะญอให้แก่เยาวชนปกากะญอ กลุ่ม “โซ โฟ เกอ เรอ” ผ่านศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการรำรำแบบปกากะญอที่จะสามารถรับใช้และสนองตอบความสุขของคนในชุมชนตนเองได้
2. เพื่อเยาวชนปกากะญอกลุ่ม “โซ โฟ เกอ เรอ” ได้สืบเรืต ต่อรอยยดนตรีพื้นบ้านและศิลปินรายรำพื้นบ้านปกากะญอให้เป็นสื่อในการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและเป็นสื่อในการถ่ายทอดเรื่องราววัฒนธรรมคนปกากะญอสู่คนภายนอกได้

กิจกรรม/การดำเนินงาน

แบบที่ 1 การเรียนรู้เป็นรายสัปดาห์

แบบที่ 2 การจัดค่ายเรียนรู้ ดนตรีและการรำรำตามภูมิปัญญาคนปกากะญอ

ต่อมาเป็นขั้นตอน การจัดงานมหกรรมดนตรีและวัฒนธรรมปกากะญอ มุเจคี ครั้งที่ 1

ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการจัดเวทีประเมินผลแบบมีส่วนร่วมและวางแผนงานในอนาคตร่วมกัน

กลุ่มเป้าหมาย

สถานภาพของกลุ่มเป้าหมาย	คุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย	เป้าหมายรองที่ได้รับผลประโยชน์
เพศหญิง 34 คน เพศชาย 21 คน การศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมต้น แต่ไม่เกินชั้นมัธยมปลาย ครอบคลุมนเด็ก 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนสหมิตรวิทยาและ โรงเรียนบ้านแจ่มหลวง	กลุ่มเยาวชนชนชาติพันธุ์ ปกาเกอญอ (โซ โฟ เกอ เรอ= กลุ่ม(ต้น)กล้าสน) จำนวน 55 คน	ผู้รู้ด้านดนตรีปกาเกอญอ 5 คน ผู้รู้ด้านศิลปะการรำปกาเกอญอ 7 คน พ่อ-แม่ผู้ปกครองของเด็ก 50 ครอบครัว โรงเรียน 2 โรงเรียน คริสตจักร 2 คริสตจักร

ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

ผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานนี้ จะนำเสนอเป็นรายกิจกรรมดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็นรายสัปดาห์

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพื้นฐานความรู้และทักษะแก่เยาวชนปกาเกอญอในการเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆ ทั้งในด้านดนตรีพื้นบ้านและการรำพื้นบ้านปกาเกอญอ เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ 2553 ถึง เมษายน 2553 รวมเป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยมีชุดความรู้ที่มีการเรียนในตารางดังต่อไปนี้

จำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมด

กิจกรรม	วันเวลา	ชาย	หญิง	รวม
1. ดนตรี				
1.1 เตะหน้ากู	วันเสาร์	6	6	12
1.2 ชลุ่มไม้ไผ่	วันอาทิตย์	6	5	11
1.3 แกว	วันอาทิตย์	3	8	11
2. การเต้นรำ				
2.1 การรำวิถีข้าว	วันอาทิตย์	-	12	12
2.2 การรำดาบ	วันจันทร์	3	1	4
2.3 รำกระทบไม้ไผ่	วันอาคาร	12	12	24
2.4 การเต้นรำเพลงกล่อมลูก	วันจันทร์	5	6	11

วิธีดำเนินการ

เป็นการเปิดพื้นที่และโอกาสให้เด็กเยาวชนชนปกากะญอ “โซ โฟ เกอ เรอ” ได้มีโอกาสมาเรียนรู้องค์ความรู้ของชนเผ่าตนเองในด้านดนตรีและการรำร่าตามที่ตนเองสนใจ โดยใช้เวลาที่ว่างจากการเรียนหนังสือในโรงเรียนมาเป็นช่วงเวลาของการเรียนรู้ ได้แก่ หลังเลิกเรียน และวันเสาร์ วันอาทิตย์ โดยให้ผู้เรียนมารวมตัวกันที่โบสถ์และให้ผู้สอนมาสอนตามฐานต่างๆ ที่แบ่งเป็นสัดส่วนไว้ในบริเวณโบสถ์

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ผลลัพธ์เชิงปริมาณ	ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ
มีเยาวชนเข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 55 คน มีชุดความรู้ที่เป็นศิลปะการรำร่าและดนตรีที่มีการสืบรืต่อรอยทั้งหมด 7 ชุดองค์ความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - เยาวชนมีพื้นฐานความรู้และทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับการรำร่าและดนตรีตามที่ตนเองสนใจ - มีปฏิสัมพันธ์ในทางวัฒนธรรมระหว่างเยาวชนและผู้รู้ที่เป็นผู้อาวุโสในชุมชน เป็นการต่อโซ่ทางวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมร้อยให้มีชีวิตต่อท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่อรุ่นสู่รุ่น - ได้ผู้ต่อยอดวัฒนธรรมปกากะญอโดยผ่านดนตรีและการรำร่าปกากะญอที่เป็นคนรุ่นใหม่ของชนเผ่า

รูปภาพกิจกรรม

เรียนรู้การรำกระทบไม้ไผ่

เรียนรู้เตหน่ากู พิณปกากะญอ

กลองยาว และ แกว

การรำดาบ

2. การจัดค่ายเรียนรู้ ดนตรีและการรำตามภูมิปัญญาคนปกากะญอ

กิจกรรมนี้เป็นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้เลือกชุดความรู้ที่ตนเองสนใจและถนัด เพื่อเน้นย้ำทักษะองค์ความรู้ที่เลือกนั้นมาฝึกฝนอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องในช่วงเวลาที่อยู่ในค่ายการเรียนรู้ นอกจากนี้เพื่อเป็นการป้อนความรู้ทั่วไปของวัฒนธรรมปกากะญอเนื่องจากในค่ายจะทำให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาเขียนของคนปกากะญอและประวัติศาสตร์ของชนเผ่าปกากะญอด้วย มีการจัดค่ายในวันที่ 15 - 20 เมษายน 2553 ใช้สถานที่โบสถ์เป็นสถานที่เรียนรู้ แล้วจัดฐานการเรียนรู้ในโบสถ์ ให้ผู้รู้และผู้เรียนมาสอนที่โบสถ์ โดยมีการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เวลา 08.30 น ถึง เวลา 16.30 น.

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ผลลัพธ์เชิงปริมาณ	ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ
<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดค่ายการเรียนรู้ทั้งหมดเป็นเวลา 5 วัน - มีเยาวชนเข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 55 คน มีชุดความรู้ที่เป็นศิลปะการรำรำและดนตรีที่มีการสืบรืต่อรอยทั้งหมด 7 ชุดองค์ความรู้ - มีหน่วยงานที่เข้าร่วม 5 หน่วยงาน ได้แก่ โรงเรียนสมิทธวิทยา คริสตจักรหนองเจ็ดหน่วย โครงการยาเบสมูลนิธิदारुณาร มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ และส่วนราชการอำเภอกัลยาณิวัฒนา 	<ul style="list-style-type: none"> - เยาวชนได้มีการต่อยอดความรู้เดิมที่ได้จากการเรียนรู้รายสัปดาห์มาเติมเต็มให้เข้มข้นมากขึ้น - เกิดความร่วมมือในการดำเนินการเพื่อหนุนเสริมศักยภาพของเยาวชนของหน่วยงานองค์กรในพื้นที่ อันเป็นพื้นฐานความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกันในพื้นที่ในประเด็นอื่นๆต่อไป - เยาวชนปกากะญอ “โซ โฟ เกอ เรอ” และชุมชนได้เรียนรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในการฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชุมชนผ่านดนตรี และการรำรำปกากะญอ

- เยาวชนปกากะญอ “โซ โฟ เกอ เรอ” ได้มีโอกาสในช่วงปิดเทอมเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองจนสามารถอธิบายเรื่องประวัติศาสตร์ชนเผ่าภาษาชนเผ่าของตนเองได้ เป็นสิ่งที่เติมเต็มความสุขและความมั่นใจในความเป็นชนเผ่าของเยาวชนได้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นผู้ต่อรอยวัฒนธรรมปกากะญอต่อไป

รูปภาพประกอบกิจกรรม

เปิดตัวคณะกรรมการและผู้รู้ที่มามีมาถ่ายทอดความรู้

พิน เตหน่ากู

กีฬาพื้นบ้าน

การพกดหัวตามหลักวัฒนธรรม

ทักษะการคัดข้าว

การเล่นลูกสะบ้า

3. การจัดงานมหกรรมดนตรีและวัฒนธรรมปกากะญอ มูजेคี ครั้งที่ 1

กิจกรรมนี้ดำเนินการหลังจากที่เยาวชนได้มีการฝึกแบบเข้มข้นจนมั่นใจแล้ว ถึงเวลาที่ต้องมีการหาพื้นที่ปล่อยของสำหรับเยาวชน

การจัดงานมหกรรมดนตรีและวัฒนธรรมปกากะญอเป็นกลวิธีหนึ่งที่ทางคณะทำงานได้เลือกเพื่อเปิดพื้นที่ทางการแสดงออกทางดนตรีและการร่ายรำแก่เยาวชนปกากะญอ โซ โฟ เก่อ เรอ สู่สาธารณะเพื่อสร้างความภูมิใจและแรงกระตุ้นแก่เยาวชนปกากะญอ รวมทั้งเพื่อให้เกิดการปลุกกระแสการใช้ดนตรีและการร่ายรำในการสร้างความสุขของชุมชนปกากะญอ มูजेคี และเพื่อสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมในการร่วมรักษาฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการร่ายรำของคนปกากะญอกับหน่วยงานองค์กรทั้งภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ ในพื้นที่อำเภอภักดีชุมพล ตลิ่งชันแขวงแขวงผู้สื่อข่าวและผู้สนใจ โดยจัดงานในลักษณะมหกรรมดนตรีและวัฒนธรรมปกากะญอ มูजेคี ครั้งที่ 1 เนื่องจากที่ผ่านมาในพื้นที่ชุมชนปกากะญอ มู เจคียังไม่มีการจัดงานในลักษณะนี้มาก่อน

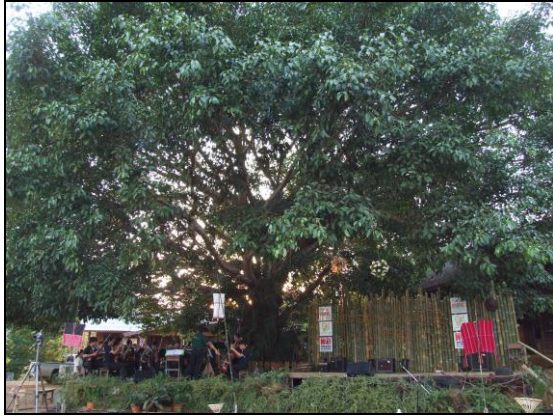
นอกจากนี้ในงานได้มีการจัดชุดอาหารพื้นบ้านปกากะญอที่ ปลอดภัย และน้ำสมุนไพรตามภูมิปัญญาปกากะญอมาออกร้านในงานด้วยเช่นกัน โดยมีเยาวชนกลุ่ม โซ โฟ เก่อ เรอ เป็นเจ้าภาพหลัก แต่ก็จะมีการเชิญนักดนตรีมืออาชีพที่นำเพลงพื้นบ้านมาประยุกต์มาร่วมงานเพื่อเป็นแบบอย่างแก่เยาวชน ปกากะญอ ได้แก่ ลานนา คัมมินส์ วงสตริงออเคสตราวมฟอร์ต ซี สุวิธาน และแชมป์คณะประสานเสียงคริสตจักรเขตมูजेคี ซึ่งเป็นสีสันและเป็นสิ่งเติมเต็มจิตวิญญาณของวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอในงานดังกล่าวเป็นอย่างดี

โดยได้มีการจัดงานในวันที่ 21 เดือน เมษายน 2553 ณ ลานต้นโพธิ์โรงเรียนสหมิตรวิทยา บ้านหนองเจ็ดหน่วย หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีชุมพล เชียงใหม่ โดยมีนายอำเภอภักดีชุมพลมาเป็นประธานและผู้กล่าวเปิดงาน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้เข้าร่วมงาน ประมาณ 500 คน - มีสื่อมวลชนที่เป็นนักทำสารคดีจากประเทศนิวซีแลนด์ มาร่วมถ่ายทำในงาน - มีคนปกากะญอในชุมชนละแวกใกล้เคียงมาร่วมงานเกือบทุกหมู่บ้าน ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบลคือ ตำบลแจ่มหลวงและตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเวทีที่สร้างความภูมิใจ ความมั่นใจให้กับเยาวชนปกากะญอ กลุ่ม “โซ โฟ เก่อ เรอ” ในการแสดงออกทางดนตรีและการร่ายรำตามวัฒนธรรมปกากะญอต่อหน้าสาธารณชนได้อย่างมั่นใจและมีความสุข - เป็นการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับดนตรีและวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอในพื้นที่มูเจะคี ทำให้คนปกากะญอมูเจะคีได้มีโอกาสเสพสุขผ่านงานดนตรีที่มีรากเหง้าของชนเผ่า ที่ร่วมบรรเลงโดยลูกหลานของชนเผ่าตนเอง - เป็นการเปิดพื้นที่ความร่วมมือในการเชื่อมประสานความร่วมมือในการดำเนินการพื้นที่และต่อยอดวัฒนธรรมชนเผ่าปกากะญอมูเจะคีร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานองค์กรในพื้นที่ รวมทั้งในการทำงานร่วมกันในประเด็นอื่นๆ ที่จะพัฒนาพื้นที่ให้มีความสุขที่ยั่งยืนต่อไป บนฐานวัฒนธรรมชุมชน - เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่เยาวชนปกากะญอ “โซ โฟ เก่อ เรอ” ในการได้ฝึกฝนตัวเองในการดำเนินการจัดงานมหกรรมดนตรี

รูปภาพประกอบกิจกรรม

บรรยากาศของเวที

สตริงออคเคสตราเมืองฟอร์ต

ชี สุวิชาน และเครื่องดนตรีประจำเผ่า ได้เวลาเยาวชน โซ โฟ เก๋อ เรอ ปล่อยของ ผู้รู้ ไชว์

รำวิถีข้าว

ลานนา คัมมินส์ มาร่วมแจม

ผู้ชม

4. การจัดเวทีประเมินผลแบบมีส่วนร่วมและวางแผนงานในอนาคตร่วมกัน

หลังจากเสร็จสิ้นการจัดงานมหกรรมฯ ทางคณะทำงานและเยาวชนได้มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญการประเมินผลแบบเสริมพลังจากข้างนอกมาจัดกิจกรรมประเมินผลให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่เยาวชนและคณะทำงานในกระบวนการประเมินผลแบบเสริมพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม โซ โฟ เก่อ เรอ และคณะทำงานต่อในอนาคต นอกจากนี้เพื่อเป็นการทบทวนและประเมินสิ่งที่ได้ทำลงไปเพื่อเป็นบทเรียนในการทำงานต่อในอนาคต

เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
<ul style="list-style-type: none">- มีเยาวชนเข้าร่วมเวทีประเมิน 55 คน- มีผู้ปกครองเข้าร่วมเวที 5 คน- มีผู้รู้มาร่วมเวที 5 คน- มีกรรมการโครงการเข้าร่วมเวที 7 คน	<ul style="list-style-type: none">- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสนำเสนอความคิดเห็น ความรู้สึกความต้องการ ความสุข ความทุกข์ ในการร่วมทำกิจกรรมโครงการสืบรีด ต่อรอย ทำให้ได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างมีความต้องการให้มีกิจกรรมสืบรีด ต่อรอยดนตรีชาติพันธุ์ ปกาเกอะญอ อย่างต่อเนื่องต่อไป ถ้าเป็นไปได้อยากให้มีทุกปี- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกำหนดแนวทางการทำงานในอนาคต โดยได้มีแนวทางร่วมกันที่จะจัดการเรียนรู้และจัดเวทีสำหรับเยาวชนต่อไป นั้นหมายถึงการจะร่วมขบวนต่อในอนาคต- ได้เกิดการเรียนการประเมินงานแบบเสริมพลังร่วมกัน ระหว่างเยาวชน ผู้ปกครอง และคณะทำงาน ซึ่งเป็นพลังในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างเสริมความสุขสู่ชุมชนต่อไป

รูปภาพประกอบกิจกรรม

ครูฝึกสอนกำลังพูดคุยกับผู้ประเมินภายนอก

โซ โฟ เก๋อ เรอ โซร์ ให้ผู้ประเมิน

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน

แบ่งกลุ่มตามเนื้อหาดนตรีที่เรียนรู้

เขียนบทเรียนที่ชอบ

สรุป ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมสามารถจำแนกได้ 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

1. ผลที่เกิดขึ้นทำให้พัฒนาทักษะการเล่นดนตรีของเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น มีความมั่นใจ มีความกล้าแสดงออก ในการเล่นดนตรีมากยิ่งขึ้น มีความสุขในการร้องรำทำเพลง มากยิ่งขึ้น เพราะก่อนหน้านี้เยาวชนขาดการหนุนเสริม และขาดการสร้าง ความมั่นใจในการพัฒนาศักยภาพการเล่นดนตรีทั้งที่กลุ่ม เยาวชนเหล่านี้มีพรสวรรค์ และมีใจที่จะเล่นดนตรีอยู่แล้ว

2. มีพื้นที่สาธารณะในการแสดงออกทางดนตรีและวัฒนธรรม นำมาซึ่งความภูมิใจและความมั่นใจในความเป็นชนเผ่าของเยาวชนปกากะญอ โซ โฟ เก๋อ เรอ เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจและความรู้สึกของเยาวชนปกากะญอ

3. ผลที่เกิดขึ้นในเชิงกระบวนการทางความคิด เยาวชนแต่ละกลุ่มได้เรียนรู้กระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีการวางแผน ติดตาม การประเมินเพื่อให้สิ่งที่คิดได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติ สิ่งทีลงมือปฏิบัติ ได้มีโอกาสเกิดผล ผลที่ได้ ได้มีโอกาสขยายต่อ โดยเยาวชนสามารถนำกระบวนการนี้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างอื่นได้อย่างบูรณาการ

4. เกิดภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนงานเพื่อการทำงานด้านวัฒนธรรมสร้างสุขในพื้นที่มากขึ้น เมื่อเยาวชนได้มีทักษะ ดนตรี ตามริตรอยของวัฒนธรรมปกากะญอ ทำให้ได้มีโอกาสในการออกไปนำเสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้มา จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะทำให้กลุ่มเยาวชนเหล่านี้มีโอกาสนำเสนอและเผยแพร่วัฒนธรรมปกากะญอผ่านบทเพลงและดนตรี ซึ่งในที่สุดทำให้เกิดโอกาสในการเชื่อมความเข้าใจ ความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องได้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ

ในระหว่างดำเนินการของโครงการปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น แบ่งออกเป็นข้อ ดังนี้

1. ผู้รู้ที่มาถ่ายทอดองค์ความรู้อยู่ต่างหมู่บ้านกัน การเรียนรู้รายสัปดาห์ในช่วงแรก ๆ การเดินทางของผู้รู้มาถึงสถานที่เรียนรู้ไม่พร้อมกัน เพราะบางที่ครูผู้สอนมาช้าหรือบางที่ก็มาเร็ว เวลาในการเรียนรู้ของเยาวชนไม่เท่ากัน แต่ในการจัดค่ายเรียนรู้ ผู้รู้ได้มาประจำอยู่ในค่าย ทำให้ปัญหานี้หมดไป

2. สื่อการเรียนรู้ที่เป็นเอกสารที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ดี เช่น เอกสารที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชนเผ่าปกากะญอ บทเรียนภาษาเขียนปกากะญอ ทำให้เมื่อชุมชนมาเรียนรู้แล้วไม่สามารถกลับไปทบทวนหรือกลับไปเสริมองค์ความรู้ที่บ้านได้อย่างเต็มที่ หรือหลังจากที่เรียนรู้ในค่ายเสร็จ เด็กไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง หากไม่มีครูสอนได้

3. วัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่ใช้ในเวทีจัดงานมหกรรมฯ มีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าที่ใช้ในงานทั่ว ๆ ไป เนื่องจากมีการบวกค่าขนส่งและต้องมีการเพิ่มอุปกรณ์ต่อเติม เช่น เครื่องเสียงในการจัดงาน ปกติที่เชียงใหม่ราคา 15,000 บาท แต่พอเอาขึ้นไปที่ชุมชนราคาก็จะเพิ่มขึ้นเป็น 25,000 บาท เนื่องจากระยะเวลาและระยะทางในการขนส่ง

จากที่ใช้งานหนึ่งวันก็กลายเป็นสามวัน จากเวลาในการขนส่งสองวันและใช้งานหนึ่งวัน ระบบไฟในชุมชนไม่มีระบบ 3 เฟส จึงทำให้ต้องมีการนำเครื่องปั่นไฟมาเสริม ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มอีก 5,000 บาท จากที่วางงบประมาณไว้ 15,000 บาท กลายเป็น 30,000 บาททำให้ในการจัดมหกรรมฯ นั้นมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าปกติ

4. ในการจัดงานมหกรรมฯ ทางคณะจัดงานต้องการเชิญเครือข่ายดนตรีสร้างสุขจากที่อื่น แต่ไม่สามารถที่จะเชิญมาได้เนื่องจากไม่มีงบประมาณให้ หากเชิญมาจะเป็นภาระแก่ภาคี

ข้อเสนอแนะ

1. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งโดยเฉพาะงานมหกรรมฯ อยากให้ผู้หลักผู้ใหญ่ของ สสส. มาร่วมกิจกรรมด้วย
2. ในการจัดงานมหกรรมฯ ทางแผนยุทธศาสตร์ดนตรีสร้างสุข น่าจะมีงบประมาณหนึ่งในการเข้าร่วมกับภาคีที่เกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนดนตรีสร้างสุขเป็นขบวนการร่วมกันมากขึ้น เพื่อให้สังคมเห็นพลังเครือข่ายทางดนตรีสร้างสุขกว้างขึ้น

5.2 โครงการ ปีใหม่ปกากะญอวันรวมญาติเพื่อสืบสานวิถีวัฒนธรรม

ที่มา

หากไม่นับคนลัวะ ชนเผ่าปกากะญอเป็นชนเผ่าดั้งเดิมที่สุดใบบรรดาชนเผ่าภาคเหนือของประเทศไทย ตามความเชื่อที่บอกต่อกันมารุ่นต่อรุ่นของคนปกากะญอ ได้มีการตั้งถิ่นรกรากในดินแดนระหว่างแม่น้ำโขงกับแม่น้ำสาละวินมาเป็นระยะเวลาพันกว่าปีแล้ว ก่อนที่จะมีอาณาจักรล้านนา ในยุคสร้างบ้านแปงเมือง ของอาณาจักรล้านนา คนลัวะได้ต่อสู้ด้วยการต้านทานทางทหารกับพญาเม็งรายผู้ก่อตั้งอาณาจักรล้านนา ในที่สุดคนลัวะก็พ่ายแพ้และตกเป็นเชลยศึก แต่คนปกากะญอต่อสู้ด้วยการหนีขึ้นเขาบ้างและไปในที่ที่ห่างไกลจากอิทธิพลของอาณาจักรใหญ่ ไม่ว่าจะในป่าหรือในที่ทุรกันดาร โดยไม่ยอมตกเป็นทาสและเชลยศึก เพื่อรักษาความเป็นอิสระทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนเผ่าปกากะญอเอาไว้ แต่เมื่อมีการแบ่งพรมแดนประเทศในสมัยอาณาจักรมอญปกครองพม่า และอาณาจักรมอญรุ่งเรืองปกครองลาว คนปกากะญอที่อยู่ในพื้นที่สยามถูกผนวกเข้าเป็นพลเมืองของสยามประเทศจนไม่สามารถหนีข้ามพรมแดนได้อีกต่อไป ภายใต้การเมืองการปกครองของสยามประเทศซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น ประเทศไทย ได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้พื้นที่ชนบท เช่น พื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์ถูกพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งป้อนวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเอื้อต่อการผลิตในระบบอุตสาหกรรมของเมืองใหญ่ๆ พื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์กลายเป็นผู้ผลิตขั้นปฐมภูมิให้แก่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตามชุมชนปกากะญอเองก็พยายามปรับตัวเพื่อยืนหยัดในภูมิปัญญาตามองค์ความรู้และวัฒนธรรมของชนเผ่า แม้จะมีกระแสทุนนิยมเข้ามารุกเร้าอย่างเข้มข้นก็ตาม โดยปัจจุบันชนเผ่าปกากะญอได้รับการยอมรับจากสังคม โดยเฉพาะแวดวงสังคมที่ทำงานด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมว่าเป็นชนเผ่าที่มีวิถีการอยู่กับป่าและมีภูมิปัญญาในการดูแลรักษาป่าที่ยั่งยืนที่สุดเผ่าหนึ่งในโลกนี้ ชนเผ่าปกากะญอหรือภาษาทางการไทยเรียกว่า กะเหรี่ยง ปัจจุบันมีจำนวนประชากรในประเทศไทยมากกว่า 500,000 คน ตั้งถิ่นฐานครอบคลุม 15 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย เพชรบุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี กาญจนบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งนับเป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทยขณะนี้ แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าปกากะญอหลายอย่างได้เลือนหายไปในสังคมปกากะญอในประเทศไทย โดยเฉพาะปีใหม่ปกากะญอ ซึ่งน่าจะเป็นวันสำคัญทางวัฒนธรรมของปกากะญอกลับไม่มีการรื้อฟื้นมาจัดอย่างเป็นทางการ โดยชุมชนที่ถือคริสต์ได้ถือเอาปีใหม่สากลมาแทนปีใหม่ของตน ชุมชนที่นับถือพุทธก็ถือเอาปีใหม่เมืองหรือสงกรานต์มาแทนปีใหม่ของตน จึงเกิดคำถามแก่ลูกหลานปกากะญอและสังคมปกากะญอว่าในขณะที่ชนเผ่าอื่น เช่น ม้ง มีปีใหม่ม้ง ลีซูมีปีใหม่ลีซู เป็นต้น แล้วปีใหม่ตามวัฒนธรรมคนปกากะญอไม่มีหรือ

มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ในฐานะองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านวัฒนธรรม ได้ร่วมกับองค์กรเครือข่าย ภาคี ที่ทำงานในพื้นที่ชุมชนปกากะญอจากหลากหลายพื้นที่เช่น เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-สาละวิน มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย คริสตจักรกะเหรี่ยงแบ็ปติสแห่งประเทศไทย ศูนย์เยาวชนคาทอลิกสังฆมณฑลเชียงใหม่ สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา สมาคมปกากะญอเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคม สมาคมปกากะญอเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โครงการพระบัณฑิตอาสาบนพื้นที่สูง ศูนย์อบรมพระคริสต์ธรรมสิโลอัม ได้ร่วมกันศึกษาถึงความเป็นมาของวันปีใหม่ของปกากะญอ จนได้ข้อค้นพบว่าปีใหม่ของปกากะญอนั้นได้มีชื่อเฉพาะที่เป็นภาษาปกากะญอว่า “หนี่ ถ่อ ซอ” ซึ่งจะพิจารณาจากที่พระจันทร์เป็นหลัก โดยมีชุดความรู้ของคนปกากะญอที่มีการนับเดือนหรือปฏิทินแบบฉบับของปกากะญอเอง แต่ชุดความรู้วันสำคัญได้เลือนหายจากสังคมปกากะญอประเทศไทยมากกว่า 40 ปี ดังนั้นทางองค์กรภาคีเครือข่ายที่ทำงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมปกากะญอได้มีความเห็นร่วมกันว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการฟื้นฟูวันสำคัญทางประเพณีปีใหม่ของชนเผ่า ให้กลับมาทำหน้าที่เป็นวันชนเผ่าปกากะญออีกครั้ง

ปีนี้นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีสำหรับคนปกากะญอประเทศไทย ที่ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2553 ได้ผ่านความเห็นชอบตามที่กระทรวงวัฒนธรรมได้เสนอ แผนนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ซึ่งครอบคลุมเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของชนเผ่า การฟื้นฟูประเพณีปีใหม่ของปกากะญอจึงเป็นการสนองตอบนโยบายนี้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในพื้นที่ชุมชนปกากะญอ ด้วยเหตุนี้เครือข่ายองค์กรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอเห็นว่ามีหน้าที่ต้องร่วมมือกันเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของชนเผ่าและร่วมระดมความคิดในการกำหนดทิศทางและจัดกระบวนการขับเคลื่อนของชนเผ่าเพื่อการดำรงความเป็นชาติพันธุ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคปฏิรูป โดยเลือกวันปีใหม่ของวัฒนธรรมปกากะญอ เพื่อฟื้นฟูวันรวมญาติของชนเผ่าปกากะญอให้เป็นพื้นที่ในการพบปะแลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางประเพณีของวัฒนธรรมชนเผ่า ภายใต้ชื่องาน “หนี่ ถ่อ ซอ วันปีใหม่รวมญาติปกากะญอเพื่อสืบสานวิถีวัฒนธรรม” ขึ้นในวันที่ 14 และ 15 มกราคม 2554 นี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นพื้นที่เวทีในการระดมความคิดเห็นร่วมกันของคนชนเผ่าปกากะญอในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนอนาคตของชนเผ่าในยุคปฏิรูป
2. เพื่อรื้อฟื้นประเพณี หนี่ ถ่อ ซอ ปีใหม่วันรวมญาติปกากะญอทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เจตนารมณ์มติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 ว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงให้เกิดเป็นรูปธรรมจริงในชุมชนปกากะญอ

3. เพื่อสร้างพื้นที่และกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนชนชาติพันธุ์และสาธารณะ ผ่านงานประเพณีและพิธีกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน

กลุ่มเป้าหมายที่มาร่วมงาน

- สมาชิกชุมชนปกากะญอในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 500 คน
- ตัวแทนชุมชนชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ม้ง ลีซู อาข่า ลาหู่ ไทโยน จำนวน 30 คน
- ตัวแทนชุมชนปกากะญอจากพื้นที่อื่นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศจำนวน 100 คน
- เครือข่ายภาคี จากส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง ทั้งองค์กรภาคีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาสังคม รวมทั้งผู้สนใจอื่น เช่น สื่อมวลชน องค์กรชนเผ่าพื้นเมือง องค์กรที่ทำงานด้านวัฒนธรรม เป็นต้น จำนวน 100 คน

ผลงานการดำเนินงานตามแผนงานหลัก

1. แผนงานประชาสัมพันธ์

ก่อนการจัดงานได้มีการประชาสัมพันธ์การจัดงานผ่านสถานีวิทยุภาคภาษาปกากะญอ และภาษาไทย มีการประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือพิมพ์มติชน มีการทำไฟล์ของโปสเตอร์และส่งต่อกันไปทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือ อีเมล ที่มีข้อความเชิญชวนให้ร่วมงาน ทั้งภาษาไทย ภาษาปกากะญอ และภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายหน่วยงานองค์กรที่อยู่กระจายในพื้นที่ต่างๆ ทำให้กลุ่มเป้าหมายและผู้สนใจสามารถทราบข้อมูลการจัดงาน โดยสังเกตได้จากการสอบถามข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมในการจัดงานกับคณะกรรมการจัดงานอย่างต่อเนื่อง

2. แผนงานจัดเวทีสาธารณะว่าด้วยเรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ตามมติ ครม.3 สิงหาคม 2553 และทิศทางการปฏิรูปประเทศไทย

กิจกรรมนี้ได้จัดจัดในช่วงบ่ายของวันที่ 15 มกราคม 2554 โดยมีรายการเวทีสาธารณะของสถานีโทรทัศน์ ทีวีไทย ได้มาร่วมจัดกระบวนการและบันทึกเทปรายการ มีประเด็นที่ร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยคือ ทิศทางการขับเคลื่อน มติ ครม. 3 สิงหาคม ที่ว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง และการหนุนเสริมมตินี้ของคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปประเทศไทย โดยมีผู้ร่วมรายการหลัก คือ

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
2. วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

3. กรรมการสมัชชาปฏิรูปประเทศไทย
4. ตัวแทนจากกรมป่าไม้
5. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติอินทนนท์
6. นายอำเภอจอมทอง
7. คณะอนุกรรมการฝ่ายทรัพยากรและสิทธิเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง
8. นักวิชาการจากศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา
9. ตัวแทนชุมชนที่ขับเคลื่อนเกี่ยวกับสิทธิทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมชาวกะเหรี่ยง 5 คน โดยมีชาวปกากะญอที่ร่วมฟังรายการประมาณ 300 คน

ในเวทีได้มีการพูดถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานขับเคลื่อนวิถีชีวิตคนกะเหรี่ยงที่ผ่านมา และได้มีการตั้งโจทย์ในอนาคตร่วมกันถึงแนวทางในการใช้มิติ ครม. เพื่อเป็นแนวทางในการประสานความร่วมมือกันทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อเสนอต่อทางการคือ

1. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ การปฏิบัติ และการประเมิน การรับผิชอบร่วมกัน
2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีและเยาวชน ไม่ใช่ทำเพื่อครบองค์ประกอบหรือทำเพื่อเป็นพิธีการเท่านั้น
3. การสร้างกองทุนเพื่อขับเคลื่อนงานตามมติ ครม 3 สิงหาคม 2553 ว่าด้วยเรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง
4. การสร้างกลไกประสานงานกลางของคนกะเหรี่ยงเพื่อขับเคลื่อนงาน ตามนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง
5. เพื่อเป็นรูปธรรมในพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ ให้มีการตั้งตัวแทนชาวบ้านให้เป็นกรรมการร่วมในระดับอำเภอในสัดส่วนที่สามารถมีผลการตัดสินใจทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีและวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยง โดยเฉพาะอำเภอภักดีชุมพล จัหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่นำร่อง

3. แผนงานนำเสนอประเพณี หนี ถ่อ ซอ ปีใหม่วันรวมญาติปกากะญอ

ในช่วงภาคกลางคืนแรกคือ วันที่ 14 มกราคม 2554 เป็นการนำเสนอระบบคุณค่าและความงดงามของวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมปกากะญอ ทั้งศิลปะทางดนตรี เริ่มต้นจากการขับลำนำ ถาดังเดิมโดยพ่อครู แม่ครูในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นบทเพลงต้อนรับในวัฒนธรรมปกากะญอ ต่อด้วย

ศิลปะวัฒนธรรมจากชุมชนกะเหรี่ยงในที่ต่างๆ ทั้งกะเหรี่ยงโพล่งและกะเหรี่ยงจอก ต่อด้วยการแสดงดนตรี ทั้งดนตรีพื้นบ้านและดนตรีร่วมสมัย มีการแสดงคอนเสิร์ตจากศิลปินปกากะญอ กระทั่งเที่ยงคืนได้มีการ จุดพลุเพื่อเฉลิมฉลองปีใหม่ปกากะญอ

กิจกรรมในช่วงภาคเช้าวันที่ 15 มกราคม 2554 ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ของวัฒนธรรมปกากะญอ ได้ มีพิธีกรรมทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและพิธีกรรมร่วมสมัย เริ่มจาก การเป่า แกว เขาสัตว์เป็นสัญญาณของการ เริ่มศักราชใหม่ของคนปกากะญอ จากนั้นมีการจัดขบวนเป็น 3 ขบวน ขบวนแรกเป็นขบวนของแม่บ้าน ซึ่งแต่งกายด้วยชุดที่บ่งบอกถึงสถานภาพของตนเอง คือ เสื้อดำ ชินแดง (เชชู หนีนอก) ขบวนที่ 2 เป็นขบวน ของหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน แต่งกายในชุดสถานภาพและเพศของตนเอง คือ เสื้อขาวยาว (เชวา) ขบวนที่ 3 เป็นขบวนของผู้ชาย ซึ่งมาในชุดเสื้อสีแดงสด (เชกอก) พิธีการที่เป็นทางการเริ่มจากการกล่าว รายงานที่มาและวัตถุประสงค์ของการจัดงานให้กับ ประธานเปิดงาน โดย นายสุรชัย จงรักษ์ ปลัดจังหวัด เชียงใหม่ที่มาแทนผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ต่อด้วยการเชิญธงชาติไทยและร้องเพลงชาติไทย เมื่อ เสร็จพิธีการทางราชการ ต่อด้วยการปักสัญลักษณ์ของชนเผ่าปกากะญอได้ธงไตรรงค์ของประเทศไทย คือเชชู เชวา และเชกอก เพื่อประกาศการมีอยู่จริงของชนเผ่าปกากะญอหรือชนเผ่ากะเหรี่ยงในแผ่นดิน ไทย และมีการกล่าวสุนทรพจน์ของผู้อาวุโสชนเผ่า คือ บาทหลวงสมพงษ์ กัมพลกุล ผู้ที่ยืนหยัดในความ เป็นวัฒนธรรมคนปกากะญอมาโดยตลอดแม้จะอยู่ในสถานภาพของนักบวชก็ตาม ต่อด้วยการอ่าน สาส์นแสดงความยินดีจากปกากะญอจากนานาประเทศ ได้แก่ ประเทศอินเดีย ประเทศเยอรมัน ประเทศแคนาดา อเมริกา และอังกฤษ ต่อจากนั้นเป็นการแสดงรำตง ปิดท้ายช่วงเช้าด้วยดุริยางค์ชนเผ่า คือ กลอง ส้อง ฉาบและปี่เขาควาง นำขบวนมวลชนออกจากงานเพื่อไปสานสัมพันธ์ผ่านการรับประทานอาหารปกากะญอร่วมกัน

4. แผนงานนำเสนอภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนานาชาติพันธุ์

กิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมหลักในคืนที่สอง เพื่อเฉลิมฉลองการผ่านมติ ครม. เกี่ยวกับ การฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ที่มีความหลากหลายถือเป็นส่วนหนึ่งของความร่ำรวยทางวัฒนธรรมแห่งสังคมไทย ยังคงมีการร่วมเฉลิมฉลองกันต่อจากพี่น้องกะเหรี่ยงโพล่งจากกาญจนบุรีเล่นเตหน่ากูและเมดาริน การรำ เชือกสามัคคีซึ่งเป็นปรัชญาที่การแก้ปัญหาและความสามัคคีของคนกะเหรี่ยง จากนั้นเป็นช่วงของดนตรี ปกากะญอร่วมสมัย ปิดท้ายงานปี่รามิตแห่งศรัทธา ที่มีการนำเอาความเชื่อที่แตกต่างมาอยู่คนละมุมแต่ ในวงล้อมเดียวกัน แสดงออกถึงความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน ต่อจากนั้นให้ผู้นำศาสนาทุกศาสนาจุดเทียน และส่งต่อให้กับศรัทธา เมื่อไฟสว่างไสว สวดมนต์ขอพรให้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพลานามัยที่ แข็งแรงและอายุยืนนาน ปิดรายการด้วยเพลงสรรเสริญพระบารมี

5. แผนงานการจัดประชุมอาหารและนิทรรศการ

ในการจัดงานครั้งนี้ มีการจัดประชุมทั้งหมด 5 ชุ้มน ได้แก่อีกิจกรรมนี้ ชุ้มนแรกเป็นชุ้มนของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ เป็นนิทรรศการที่นำเสนอเรื่องของสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชน เรื่องของมติกรม 3 สิงหาคม 2553 เกี่ยวกับนโยบายการรื้อฟื้นวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ชุ้มนที่สอง เป็นชุ้มนของกลุ่มสตรีมือเจ๊ะคี เป็นการนำเสนองานหัตถกรรมผ้าทอของชนเผ่าปกากะญอ ชุ้มนที่สาม เป็นชุ้มนกาแพและชาอินทรีย์ โดยกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนแม่กลางหลวง ชุ้มนที่สี่ เป็นชุ้มนภาษาและวัฒนธรรมปกากะญอ โดยศูนย์เยาวชนคาทอลิกสังฆมณฑลเชียงใหม่ และชุ้มนที่ห้า เป็นการนำเสนอการย้อมสีธรรมชาติโดยกลุ่มแม่บ้านแม่ปอน

สรุปผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

ภาพรวมที่เกิดขึ้นในการจัดงาน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการสร้างประวัติศาสตร์งานประเพณีปีใหม่ปกากะญอในประเทศไทย ทำให้คนปกากะญอในประเทศไทยได้มีพื้นที่ในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนแนวคิดความหมายคุณค่าของประเพณีนี้ร่วมกัน และมีฉันทามติร่วมกันที่จะสืบทอดและสืบสานประเพณีนี้ต่อไป
2. มีการมารวมญาติกันของคนปกากะญอในประเทศไทยเกือบทุกภูมิภาคตั้งแต่ ภาคตะวันตก กาญจนบุรี ราชบุรี ตาก เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง ทั้งคนโหลงและจกอร์
3. ได้มีพื้นที่ในการทบทวนทิศทางอนาคตของคนชนเผ่าปกากะญอร่วมกัน โดยเฉพาะประเด็นการขับเคลื่อนมติ กรม. 3 สิงหาคม 2553 ว่าด้วยเรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ให้เป็นรูปธรรมออกมาในชุมชนปกากะญอ
4. ได้มีพื้นที่ในการระดมความคิดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อมาทำความเข้าใจทิศทางและแนวทางร่วมกัน
5. นอกจากคนปกากะญอในประเทศไทยแล้ว มีคนปกากะญอที่อยู่กระจายไปยังประเทศต่างๆ ได้กลับมารวมญาติด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปกากะญอในประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนด้านวัฒนธรรม
6. เกิดเวทีในการสื่อสารสู่สาธารณะให้รับรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมปกากะญอที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอของคนภายในเอง โดยได้มีการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ทีวีไทย ในวันเสาร์ที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554 เวลา 14 .00 น.

รูปภาพประกอบกิจกรรม

6. แผนงานพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคณะทำงาน

6.1 โครงการ จัดอบรมกระบวนการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

โครงการนี้เน้นการจัดการป่าชุมชน การทำไร่หมุนเวียนเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน หลังจากการฝึกอบรมแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในการทำงานกับชุมชนพื้นที่เป้าหมายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินกิจกรรม

- โดยจัดอบรมวันที่ 4-12 พฤษภาคม 2553
- มีผู้เข้าอบรมทั้งหมด 43 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่มูลนิธิ 3 คน ตัวแทนองค์กรภาคีจำนวน 40 คน (ชาย 36 คน หญิง 7 คน)
- มีการจัดอบรมเนื้อหาเกี่ยวกับ กระบวนการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม การจัดทำคู่มือการจัดการป่าชุมชน การทำไร่หมุนเวียน
- ได้คู่มือการจัดการป่าชุมชนและคู่มือการทำไร่หมุนเวียน

รูปภาพประกอบกิจกรรม

จำนวนผู้เข้าอบรมทั้งหมด

วิทยากรกำลังอธิบายเกี่ยวกับป่าชุมชน

6.2 โครงการศึกษาดูงาน

ในปี 2553 ทางมูลนิธิฯ ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ พร้อมทั้งได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาหลักสูตรระยะสั้นที่ต่างประเทศในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

6.2.1 การไปศึกษาดูงานที่ศูนย์การเรียนรู้ห้วยฮ่องไคร้ และหมู่บ้านกำแพงหิน ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25-29 มกราคม 2553 โดยมีเจ้าหน้าที่มูลนิธิและเจ้าหน้าที่จากองค์กรสิ่งแวดล้อมคะฉิ่นทั้งหมด 26 คน (หญิง 8 คน ชาย 18 คน)

ผลจากการศึกษาดูงาน

- ได้เรียนรู้การหาเลี้ยงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงและสอดคล้องกับวิถีชุมชน เช่น การปลูกชา กาแฟ และการเลี้ยงผึ้ง
- ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายเอง
- ชุมชนมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบพี่น้อง
- ชุมชนมีความสามารถในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ได้

รูปภาพประกอบการไปศึกษาดูงาน

เจ้าหน้าที่กำลังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชน

ดูพื้นที่สวนปลูกชา กาแฟในชุมชน

ถ่ายรูปร่วมกัน ณ บ้านกำแพงหิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

6.2.2 ทางมูลนิธิฯ มีโอกาสได้ส่งเจ้าหน้าที่จำนวน 2 คน คือนายมานู จรัสปราดเป็ร็อง และ นายเสวี วันไท เข้าร่วมอบรมหลักสูตรระยะสั้น 3 เดือน เกี่ยวกับการทำแผนที่ GIS ที่เมืองคิวโซ ประเทศฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน – 30 สิงหาคม 2553

ผลจากการอบรม

- หลังจากที่ได้ผ่านการอบรม 3 เดือน แล้วผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้กลับมาใช้งานได้โดยการวาดแผนที่ระบุพื้นที่โครงการ เป็น 3D Map และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมมาสอนให้กับเจ้าหน้าที่ที่สนใจได้อีกด้วย

รูปภาพประกอบกิจกรรม

ระหว่างเรียนหลักสูตร

ถ่ายรูปร่วมกับเด็กๆ ฟิลิปปินส์

สามารถทำแผนที่ออกมาได้ตามที่ตั้งเป้าเอาไว้

7. แผนงานกิจกรรมอื่น ๆ ที่ร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

กิจกรรมอื่น ๆ ที่ทำร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นการดำเนินตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ ข้อที่ 4.4 ที่ว่าด้วยการดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือร่วมกับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ ฉะนั้นทางมูลนิธิจึงมีการดำเนินการตามที่มีจุดหมายได้ต่อหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

แผนงานในปี 2554

ในปีงบประมาณ 2554 มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ยังคงได้รับการสนับสนุนจาก Novib ประเทศเนเธอร์แลนด์ และในกองเครือข่ายภายในประเทศ เช่น สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นต้น

1. แผนงานวิจัยท้องถิ่นเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชีวภาพ

ซึ่งแผนงานวิจัยนี้ครอบคลุมถึงการวิจัยเกี่ยวกับ คน สัตว์ และทรัพยากรป่าไม้ที่มีการใช้ภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์ในการดูแลรักษาสิ่งเหล่านี้ งานวิจัยจะเป็นการยกระดับองค์ความรู้ที่จะสามารถอธิบายเป็นเหตุเป็นผลสู่สาธารณะได้ โดยได้วางงบประมาณในแผนงานทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 325,000 บาท

2. แผนงานสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาชุมชนขนาดย่อม

สำหรับแผนงานนี้ได้มีการจัดแผนงานย่อยเป็น 3 แผนงานย่อย ได้แก่ กิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพโดยสมุนไพรดั้งเดิม การสนับสนุนบ้านพักนักเรียนชนเผ่าชายแดน โดยได้วางงบประมาณในแผนงานทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 1,685,000 บาท

3. แผนงานการสร้างเครือข่ายการทำงานและการรณรงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม

แผนงานนี้เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานและการรณรงค์เพื่อการดูแลรักษาคุ้มครองทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ โดยได้วางงบประมาณในแผนงานทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 210,000 บาท

4. แผนงานการศึกษาและสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อม

ภายใต้แผนงานนี้ประกอบด้วยแผนงานย่อยการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อมและสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อม รูปแบบการดำเนินงานแผนนี้เน้นการจัดการศึกษาโดยใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนชาติพันธุ์เป็นฐานข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการได้ยกระดับองค์ความรู้และฐานข้อมูลเหล่านั้นมาจัดการศึกษาและแปรรูปเป็นสื่อเพื่อสิ่งแวดล้อมสู่สาธารณะได้อย่างเหมาะสม โดยได้วางงบประมาณในแผนงานทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน 460,000 บาท

5. แผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมในริ้วพื้นศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนชาติพันธุ์

ภายใต้โครงการละครเวทีมือเจคี โดยวางงบประมาณทั้งสิ้น 200,000 บาท

6. โครงการอื่น ๆ

เช่น กิจกรรมที่ต้องใช้จ่ายฉุกเฉินทั้งในองค์กรและระดับชุมชน โดยวางงบประมาณทั้งสิ้น 500,000 บาท

7. แผนงาน กิจกรรมอื่น ๆ ที่ร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน